

Rutiinit luomassa turvallisuutta lapselle ympäri vuorokautisesti avoimessa päiväkodissa - tutkimus Yrttitien päiväkodissa

Heiskanen, Taija

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

**RUTIINIT LUOMASSA TURVALLISUUTTA LAPSELLE
YMPÄRIVUOROKAUTISESTI AVOIMESSA PÄIVÄKODISSA -
TUTKIMUS YRTTITIEN PÄIVÄKODISSA**

Taija Heiskanen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kevät 2010

Taija Heiskanen

Rutiinit luomassa turvallisuutta lapselle ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa - tutkimus Yrttitien päiväkodissa

Vuosi 2010

Sivumäärä 56 + liitteet 4

Opinnäytetyöni aiheena on rutiinit luomassa turvallisuutta ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa. Työ on kvalitatiivinen tutkimus rutiinien turvallisuutta luovasta vaikutuksesta Yrttitien päiväkodissa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia rutiineja Yrttitien päiväkodissa on, minkälaiset rutiinit luovat turvallisuutta ja minkälaiset taas luovat turvattomuutta sekä mistä koostuu rutiinien turvallisuutta luova vaikutus.

Työn teoreettinen viitekehys muodostuu ympärivuorokautisen päiväkodin erityispiirteistä ja tarpeesta, päiväkodin rutiineista ja vuorovaikutuksesta sekä turvallisuuden ulottuvuuksista. Tutkimusaineisto muodostuu kolmesta tutkimushaastattelusta ja 14 kyselylomakevastauksesta. Haastattelumenetelmänä käytin teemahaastattelua ja haastateltavina olivat kaksi Yrttitien päiväkodin lastentarhanopettajaa ja yksi lastenhoitaja. Kyselylomaketutkimuksessa käytin puolistrukturoituja kyselylomakkeita, jotka jaoin Yrttitien päiväkodin henkilökunnalle ja lasten vanhemmille.

Tutkimusten tulosten mukaan rutiinit ovat erittäin tärkeä ja olennainen osa päivähoiton arkea. Rutiinit toimivat osaltaan päivärytmin selkeyttäjinä, tärkeinä vuorovaikutustilanteina työntekijän ja lapsen välillä sekä turvallisuuden tunteen mahdollistajina. Rutiinien turvallisuutta luova vaikutus johtuu osaltaan päivärytmin selkeydestä ja samanlaisena pysymisestä päivittäin sekä rutiineissa tapahtuvan vuorovaikutuksen yksilökohtaisesta luonteesta.

Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että päivähoidossa on kiinnitettävä huomiota erityisesti tiettyihin rutiineihin, joissa kohdataan enemmän turvattomuuden tunnetta lapsilla kuin muiden rutiinien kohdalla. Lapset ovat kuitenkin yksilöllisiä, eikä pelkkä tietyn rutiinin toimittaminen ole usein syy turvattomuuden tunteeseen. Silloin kuin kyse on juuri itse rutiinin aiheuttamasta turvattomuuden tunteesta lapsella, on usein kyseessä rutiini, joka suoritetaan kotona erilailla kuin päivähoidossa. Tuttuus ja turvallisuus sekä ennakoitavuus kulkevatkin käsi kädessä yhdessä rutiinien kanssa päivähoidossa. Rutiinien pysyvyys ja sitä kautta niiden ennakoitavuus ei kuitenkaan riitä turvallisuuden tunteen luomiseen vaan siihen tarvitaan myös vuorovaikutusta. Työntekijöiden vuorovaikutus onkin olennainen osa rutiinien turvallisuutta luovassa vaikutuksessa.

Asiasanat: rutiinit, turvallisuus, ympärivuorokautinen päiväkotitoiminta, vuorovaikutus

Taija Heiskanen

Routines creating safety to children in a Round The Clock Nursery at Yrttitie kindergarten

Year 2010

Pages 56 + references 4

The subject of this qualitative thesis was routines creating safety in a Round The Clock Nursery at Yrttitie kindergarten.

The purpose of this piece of research was to clarify what kind of routines there are at Yrttitie kindergarten, what kind of routines create safety and also, what kind of routines create insecurity and what the safety-creating effect of routines consists of.

The theoretical frame of this thesis included special features and needs of a Round The Clock Nursery, routines of the kindergarten, interaction, and dimensions of safety. The research material consisted of three theme-based interviews and of 14 questionnaire responses to semi-structured questionnaires. The interviewees were two kindergarten teachers and one nanny that all worked at Yrttitie kindergarten. The questionnaires were distributed to the staff and the children's parents of the kindergarten.

According to the results, the routines are an extremely important and essential part of everyday life in day care. The routines clarify the daily rhythm and they serve as important social situations between the employees and the children and as methods that provide a sense of safety. The safety-creating effect of routines depends partially on the clarity and similarity of the daily rhythm and partially on the individual character of the interaction as part of the routines.

From the study, it also appeared that in day care, attention must be paid especially to certain routines, where children meet more feelings of insecurity than in other routines. However, all children are individuals, and the reason for the feeling of insecurity is often not just related to a certain routine. When there is a routine-related sense of insecurity, it is often a question of a routine which is done in a different manner at home than in the kindergarten. Familiarity, safety and predictability go hand in hand with the routines in day care. However, the permanence of the routines and their predictability are not enough to create a sense of security. Interaction is also needed. Employee interaction is therefore an essential part of the routine-related sense of security.

Keywords: routines, safety, Round The Clock Nursery, interaction

Sisällys

1 JOHDANTO.....	7
2 YMPÄRIVUOROKAUTISESTI AVOIN PÄIVÄKOTI.....	9
2.1 Ympäri vuorokautisten päiväkotien tarve.....	9
2.2 Ympäri vuorokautisen päiväkodin erityispiirteet.....	10
2.3 Päiväkodin rutiinit.....	11
2.4 Vuorovaikutus päiväkodissa.....	13
2.5 Työntekijän persoona vuorovaikutuksen välineenä.....	15
3 TURVALLISUUDEN ULOTTUVUUDET.....	17
3.1 Holistinen ihmiskäsitys.....	18
3.2 Turvallisuus ja turvattomuus.....	18
3.3 Turvallisuus päiväkodissa.....	19
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	20
4.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	20
4.2 Tutkimuskysymykset.....	21
5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	22
5.2 Tutkimusjoukko.....	24
5.3 Tutkimusmenetelmät.....	25
5.3.1 Kyselylomake.....	25
5.3.2 Haastattelu.....	26
5.4 Tutkimuksen toteutus ja aineistonkeruu.....	27
5.5 Aineiston analyysi.....	28
5.5.1 Sisällönanalyysi.....	29
5.5.2 Tyypittely ja teemoittelu.....	30
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	30
6.1 Kyselylomakkeiden vastaukset - asiakkaat.....	31
6.1.1 Kodin rutiinit huoltajien näkökulmasta.....	32
6.1.2 Ympäri vuorokautisen päiväkodin rutiinit.....	32
6.1.3 Rutiinien turvallisuutta luova vaikutus vanhempien näkökulmasta.....	32
6.2 Kyselylomakkeiden vastaukset - työntekijät.....	33
6.2.1 Päiväkodin rutiinit.....	34
6.2.2 Työntekijöiden turvallisuutta luova toiminta.....	34
6.2.3 Rutiinien turvallisuutta luovat erityispiirteet.....	36
6.2.4 Turvaton lapsi.....	37
6.2.5 Turvattomuutta aiheuttavat rutiinit?.....	38
6.2.6 Ympäri vuorokautisen päiväkodin rutiinien erityispiirteet.....	39
6.2.7 Rutiinien turvallisuutta luova vaikutus työntekijöiden kokemana.....	40
6.3 Haastattelujen vastaukset.....	40

6.3.1 Työntekijöiden toiminta ja fyysinen ympäristö turvallisuuden tuottajina.....	41
6.3.2 Työntekijöiden asenteet ja psyyke lapsen turvallisuuden tunteen tuottajina.....	42
6.3.3 Turvattomuuden kokeminen rutiineissa.....	42
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	44
8 TUTKIMUKSEN ONNISTUMINEN JA EETTISYYS.....	47
9 POHDINTA.....	49
LÄHTEET.....	55
LIITEET.....	57

1 JOHDANTO

Päiväkodissa pienten lasten kasvatuksessa korostuu toiminnan, ympäristön ja ihmissuhteiden pysyvyys. Pienten lasten ihmissuhteiden tulisi olla mahdollisimman pitkäaikaisia ja niissä tulisi välttää suuria muutoksia. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 227.) Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä selkeämmäksi myös päivärytmin tulisi rakentua (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001: 22). Päivärytmin pysyessä suhteellisen säännönmukaisena ja ihmissuhteiden ollessa pysyviä lapsi voi kokea ennakoitavuutta, hallittavuutta ja turvallisuutta elämässään. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 227.)

Ennakoitavuus ja pysyvyys luovat hallittavuutta ja sitä kautta turvallisuutta ihmiselle, oli tämä minkä ikäinen tahansa. Pienimmät lapset elävät tässä ja nyt, eikä heillä ole vielä riittävästi keinoja ennakoida tulevaa (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001: 22). Pienten lasten fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet eivät ole vielä kehittyneet niin paljon, että he osaisivat itse käsitellä tunteitaan tai tekojaan ja niinpä heidän turvallisuuden tunteensa on suurelta osin kasvattajien tekojen varassa. Kasvattajalla on päiväkodissa suuri vastuu turvallisuuden tunteen mahdollistajana ja takaajana.

Ennakoitavuuden ja pysyvyyden lisäksi on muistettava, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen yksilö, joka omaa oman temperamenttinsa aikuisten tapaan. Vaikka päiväkodin toimintatavat olisivat kuinka yhtenäisiä ja pysyviä tahansa, mutta lapsen yksilöllisyyttä ei huomioitaisi, ei millään voitaisi päästä laadukkaaseen kasvatukseen ja hoitotyöhön. Lasten yksilöllisyyden ja temperamenttierojen huomioiminen toiminnassa edesauttaa toimivan toiminnan järjestämistä ja lapsen henkilökohtaisista tarpeista huolehtimista.

Turvallisuus ja sen kokeminen on tärkeä osa jokaisen ihmisen elämää. Erityisesti pienten lasten tulisi kokea olonsa turvalliseksi jokaisena päivänä ja kaikissa kasvuympäristöissään, jotta heidän kehityksensä voisi edetä tarkoituksenmukaisesti. Rutiinit voivat toimia eräänä turvallisuuden mahdollistajana. Päivähoidossa lapsen elämä rakentuu pitkälti rutiineista, tietyistä päivärytmistä ja rajoista. Nämä päiväkodissa tapahtuvat rutiinit omaavat suuren roolin turvallisuuden tuottajina ja mahdollistajina lapselle päiväkodissa.

Lasten turvallisuutta, turvallisuuden kokemuksia ja turvallista kasvuympäristöä on tutkittu jonkin verran, mutta rutiineja niiden luojina ei ole juurikaan tutkittu. Opinnäytetyöni tarkoitus on antaa ajankohtaista tietoa rutiinien tärkeydestä turvallisuuden luojana lapsille päiväkodissa. Opinnäytetyöni on tutkielma, joka paneutuu aiheeseen kasvattajien ja asiakkaiden näkökulmista käsin.

Suoritin opinnäytetyöni aineistonkeruuta Vantaalla sijaitsevassa Yrttitien päiväkodissa, joka on ympärivuorokautisesti avoinna oleva ja kesäisin päivystävä toimintayksikkö. Tutkielman tarkoitus on selvittää Yrttitien varhaiskasvatuksen henkilöstön mielipiteitä käsiteltävästä aiheesta, ottaen huomioon myös toimipisteen asiakkaiden näkökulman. Työn tavoite on vastata kysymyksiin mitkä ovat turvallisuutta lapsille luovia rutiineja Yrttitien päiväkodissa ja miten nämä rutiinit luovat turvallisuutta lapsille.

Aihe opinnäytetyöhöni tuli omasta kiinnostuksestani päivähoitotyöhön ja lasten hyvinvointiin päiväkodeissa sekä Vantaan päivähoidon yleisestä kehittämiskohteesta. Ympärivuorokautisesti avoinna olevia päiväkoteja ei ole kovin monta Suomessa, joten myös tämä toimipaikka sinällään tutkimusympäristönä kiinnosti. Ympärivuorokautisia päiväkoteja koskevia tutkimuksia ei ole juurikaan tehty. Niihin liittyviä opinnäytetöitä ja selvityksiä on kuitenkin tehty jonkin verran. Näiden opinnäytetöiden aiheet eivät ole kuitenkaan liittyneet päiväkodin rutiineihin tai lasten turvallisuuden tunteisiin.

2 YMPÄRIVUOROKAUTISESTI AVOIN PÄIVÄKOTI

Ympäri vuorokautinen päiväkotia tarkoittaa päiväkotia, joka tarjoaa lasten hoitoa 24 tuntina päivässä ja seitsemänä päivänä viikossa, eli normaalista päiväkodista eroten myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Ympäri vuorokautinen päiväkotia on tarkoitettu lapsille, joiden vanhemmat työskentelevät tai opiskelevät epätyypillisinä aikoina.

Suomen laki lasten päivähoitosta asettaa edellytykset ympäri vuorokautisille päiväkodeille. Päivähoitolain 11 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa, kunnan järjestämänä tai valvomana, siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Tämä tarkoittaa sitä, että perheillä on oikeus saada lapsilleen päivähoitopaikka vanhempainrahakauden päätyttyä siihen saakka kunnes lapsi siirtyy peruskouluun. Päivähoito on pyrittävä siis myös järjestämään lain nojalla niin, että se tarjoaa lapselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana jolloin sitä tarvitaan.

Tutkielmani työkenttänä toimii Vantaalla sijaitseva Yrttitien ympäri vuorokautinen päiväkotia. Päiväkotia sijaitsee fyysisesti kahdessa erillisessä rakennuksessa; päärakennuksessa ja Yrttitarha nimisessä lisärakennuksessa, joka sijaitsee muutaman metrin päässä päärakennuksesta. Lapsia päiväkodin kirjoilla on yhteensä noin 95 ja lapsiryhmiä on kuusi. Päärakennuksessa toimii neljä lapsiryhmää ja kaksi ryhmää on sijoitettu lisärakennukseen. Päärakennuksen lapsiryhmistä kahdessa on kolmesta viiteen ikävuoteen olevia lapsia ja kahdessa nollassa kolmeen vuoteen. Lisärakennuksessa toimii esiopetusryhmä sekä vielä yksi kolmesta viiteen vuoteen olevien lasten ryhmä.

Yrttitien päiväkodin kirjoilla olevien lasten lisäksi siellä hoidetaan myös Veturipolun päiväkodin sekä Hakunilan ja Kartanonkosken alueen lapsia viikonloppuisin. Joinain juhlapäivinä Yrttitien päiväkotia myös yhdistää toimintaansa Hansin ympäri vuorokautisen päiväkodin kanssa. Päiväkodissa työskentelee kasvatusvastuussa olevaa henkilökuntaa neljästä viiteen henkilöön ryhmää kohden päätalossa ja kaksi henkilöä ryhmää kohden lisärakennuksessa. Lisäksi päiväkodissa työskentelee laitoshuoltajat, keittiöhenkilökunta sekä päiväkodin johtaja. Näiden lisäksi päiväkotia tekee tiivistä yhteistyötä muun muassa koulun ja neuvolan kanssa.

2.1 Ympäri vuorokautisten päiväkotien tarve

Sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes), opetusministeriö, Opetushallitus ja Suomen Kuntaliitto selvittivät lasten päivähoiton ja

esiopetuksen valtakunnallista tilannetta syksyllä 2005 kyselyllä, joka lähetettiin kaikkien Manner-Suomen kuntien (416 kuntaa) päivähoidosta ja esiopetuksesta vastaaville viranhaltijoille. Sen mukaan keskimäärin seitsemän prosenttia kunnan järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista oli hoidossa iltaisin, öisin tai viikonloppuisin. Suurin osa näistä lapsista oli hoidossa vaihtelevasti eli sekä iltaisin, öisin että viikonloppuisin. Yleisin hoidon ajankohta oli ilta, kello kuuden ja kymmenen välillä. (Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2005: 45.)

Ihmisten elämänrytmi on muuttunut vuosien saatossa, mutta kunnallinen päivähoito ei ole pysynyt mukana tässä yhä kiihtyvämmässä ja hektisemmässä elämäntyylissä. Ympäri vuorokautisen hoidon tarjonta oli Lasten päivähoidon tilannekatsauksen (Syyskuu 2005) kyselyn mukaan selvästi liian vähäistä erityisesti suurissa kunnissa. Suurista kunnista jopa 60 prosenttia arvioi, että hoidon tarve on selvästi suurempi kuin tarjonta iltaisin, öisin ja viikonloppuisin (Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2005:46).

Reilusti yli puolet Lasten päivähoidon tilannekatsaus 2005- kyselyyn vastanneista kunnista arvioi iltahoidon tarpeen lisääntyvän paljon tai jonkin verran tulevaisuudessa. Viikonloppuhoidon tarpeen arvioitiin myös kasvavan paljon tai jonkin verran yli puolessa kunnista. Yöhoidon kysynnän arveli 56 prosenttia vastanneista kunnista vähenevän tai pysyvän ennallaan lähivuosina. Vuorohoidossa olevien lasten osuus kaikista kunnan järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista on pysynyt samana kuin Sosiaali- ja terveysministeriön edellisessä selvityksessä 2001, eli noin seitsemässä prosentissa. Myös silloin selvä enemmistö kunnista (69 prosenttia) arvioi vuorohoidon tarpeen kasvavan lähivuosina. (Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2005: 45-47.)

2.2 Ympäri vuorokautisen päiväkodin erityispiirteet

Ympäri vuorokautisen päiväkodin arki poikkeaa jonkin verran pelkästään aamuisin ja päivisin avoimena olevasta päiväkodista. Päiväjärjestys on kutakuinkin samanlainen molemmissa aina iltapäiväulkoihin saakka. Ympäri vuorokautisessa päiväkodissa on otettava kuitenkin myös sitä ennen tiettyjä asioita huomioon, jotta ilta tai esimerkiksi seuraava aamu sujuisi tarkoituksenmukaisesti. Kerron seuraavaksi ympäri vuorokautisen päiväkodin erityispiirteistä lastenhoitaja Tiina Rahkosen tekstiä mukaillen. Myös opinnäytetyöni kohdepäiväkoti Yrttitien päiväkodin työntekijät, joita kävin haastattelemassa ja joiden kanssa kävin kahvikuppikeskusteluita, yhtyivät ja toivat esille monia Rahkosen tekstistä nousseita asioita.

Tiina Rahkonen käsittelee ympäri vuorokautista päiväkotia opinnäytetyössään ”Työntekijöiden kertomuksia ympäri vuorokautisesta päiväkodista työyhteisönä”. Rahkonen on toiminut lastenhoitajana Holmanmäen ympäri vuorokautisessa päiväkodissa kaksitoista vuotta ja hänellä

on siis myös omakohtaista kokemusta ympärivuorokautisesta päiväkodista. Rahkosen (2002) mukaan ympärivuorokautisen päiväkodin suurimmat erot normaaliin päiväkotiin verrattaessa ovat seuraavia; aikuisia on vuorotyön vuoksi enemmän ja näin ollen myös työyhteisö on suuri, henkilökunnan kokoonpano vaihtelee suuresti päivittäin, työntekijöiltä vaaditaan erityistä joustavuutta, sopeutuminen ja toiminnan hahmottaminen vievät pidemmän aikaa, tilanteet vaihtuvat nopeasti, eikä tiukka aikataulutus sovi ympärivuorokautiseen päiväkotiin.

Rahkosen mukaan ympärivuorokautisesta päiväkodista voi lasten kannalta löytää sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Lapsen sopeutuminen ympärivuorokautiseen hoitoon riippuu paljolti hänen temperamentistaan ja taustoistaan. Erään Rahkosen tutkimukseen osallistuneen työntekijän mukaan lasten vaihtuvuus on positiivinen asia lasten kannalta, siinä mielessä, että heillä on enemmän mahdollisuuksia olla eri lasten kanssa ja myös löytää mieleistä seuraa. Toisaalta lapsilla on taas vähemmän aikaa solmia pysyviä ystävyysuhteita. (Rahkonen 2002: 23.)

Ympärivuorokautisessa päiväkodissa olevaa lasta kuormittavat monet asiat. Vanhempien vuorotyö tuo lapsen elämään epäsäännöllisen rytmin. Ympärivuorokautisen päiväkodin henkilöstön tarkoitus on suunnitelmallisin järjestelyin luoda lapsen elämään pysyvyyttä niin paljon kuin mahdollista. Tästä huolimatta päivän kulun, vuorokausirytmien sekä hoidossa ja kotona olemisen vaihteluiden jäsentäminen on vuorohoidossa olevalle lapselle vaikeampaa kuin päivähoitossa olevalle lapselle. Pieni lapsi tarvitsee säännöllisen päivärytmien lisäksi pysyviä, turvallisia ihmissuhteita. Ympärivuorokautisessa päiväkodissa tällaisten pysyvien ihmissuhteiden syntyminen on haastavaa, koska lapsella on useita eri hoitajia, jotka työskentelevät vaihtelevissa työvuoroissa ja kontaktit muihin hoitolapsiin noudattavat samaa periaatetta. (Koskinen 2003: 12.)

2.3 Päiväkodin rutiinit

Mitä ovat rutiinit ja mikä on niiden tarkoitus päiväkodissa? Arkikielessä rutiinilla tarkoitetaan tekoa tai tapahtumaa, joka toistuu tietyin väliajoin. Jokaisella ihmisellä ja ryhmällä on omia rutiineja. Rutiinit rytmittävät päiviämme ja tuottavat yhteenkuuluvuutta ollessaan yhteisiä. Koska rutiinit toistuvat aina lähes samanlaisina, ne ovat myös tuttuja ja luovat sitä kautta turvallisuuden tunnetta.

Sana rutiini saa helposti negatiivisia merkityksiä, kun sen ajatellaan olevan jotain hyvin kaavamaista ja samanlaisena toistuvaa. Jos ihminen kokee, että rutiinit ovat valloittaneet hänen elämänsä ja ne hallitsevat hänen päivänsä, on ehkä tarpeellista selvittää ovatko kyseiset rutiinit tarpeellisia vai onko niistä muodostunut vain huono tapa. Rutiinit voivat

joissain tapauksissa saada myös siis negatiivisia piirteitä. Rutiinien tarkoitus ei ole kahlita ihmistä vaan toimia järjestystä edesauttavina elementteinä ihmisen elämässä.

Lähden siitä perusajatuksista, että päiväkodin rutiineja ovat vuorokausirytmien toteuttaminen ja perushoito, jotka yhdessä luovat puitteet toimivalle arjelle. Päiväkotien ja yleensäkin kunnallisen päivähoiton päivärytmi on melkein kaikkialla samantapainen: aamu alkaa aamupalalla ja aamupiirillä, jonka jälkeen leikitään, ulkoillaan tai ollaan mukana ohjatussa toiminnassa. Keskipäivän aikoihin syödään lounas, jonka jälkeen mennään päivälevolle. Päivälevon jälkeen syödään välipala, jonka jälkeen on taas joko ohjattua toimintaa, vapaata leikkiä tai ulkoilua. Perushoito on siis osa päivärytmiä, joiden tarkoitus on yhdessä luoda lapselle turvallisuutta, oppimisen kokemuksia ja minuuden kehitystä.

Perushoito on myös kaikissa päiväkodeissa samanlaista. Perushoitoon kuuluu lapsen unesta ja levosta, ravitsemuksesta ja ruokailusta, pukeutumisesta ja riisuutumisesta sekä siistiksi oppimisesta ja ulkoilusta huolehtiminen. Perushoito on huolehtimista lapsen tarpeista kokonaisvaltaisesti. Se on lapsen hyvinvoinnista huolehtimista, joka tapahtuu päiväkodissa lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalimalla ja perustarpeista huolehtimalla. Päiväkodin varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena onkin edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia (Stakes 2003: 13). Lapsen hyvinvointia edistävät muun muassa mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsen voidessa hyvin hän nauttii yhdessäolosta sekä kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiirissä. Hyvä hoito on perusta kaikelle toiminnalle päiväkodissa. (Stakes 2003: 13-14.)

Perushoito täyttää suuren osan, varsinkin pienen, lapsen vuorokaudesta. Perushoitotilanteet ovat tärkeitä hetkiä, joiden aikana lapselle tarjoutuu mahdollisuus tunnetankkaukseen ja aikuisen henkilökohtaiseen ja läheiseen kohtaamiseen, jossa lapsi kohdataan yksilönä. Perushoitotilanteet rytmittävät lapsen päivää. Ne ovat osaltaan päiväkodin rutiineja, mutta myös oppimistilanteita lapselle. Kun samat tilanteet toistuvat päivittäin, muuttuvat ne tottumuksiksi ja lapsi oppii vähitellen suoriutumaan niistä yhä itsenäisemmin. Nämä rutiinit tuovat turvallisuuden tunnetta lapselle. Rutiinien ennakoitavuus on tärkeää erityisesti sellaisille lapsille, jotka ovat yliaktiivisia ja tarvitsevat tukea tunne-elämän kehityksessä ja sosiaalisissa taidoissa. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008: 214.)

Kasvatustieteen tohtori Jyrki Reunamo kuvaa rutiineja positiivisena osana lapsen elämää. Reunamo kirjoittaa, että päiväkodissa tulee olla tietynlaisia velvoitteita, pakollisia toimintoja ja asioita, jotta lapselle syntyisi kokemus turvallisuudesta ja luottamuksesta oman persoonan merkitykseen kaikissa oloissa. Näitä pakollisia asioita ei kuitenkaan tulisi olla liikaa, koska mitä enemmän niitä on, sitä byrokraattisemmaksi toiminta päiväkodissa muuttuu. Mutta rutiinien taika onkin juuri siinä, että ne ovat pysyviä, tuttuja ja tunnettuja eli myös

ennustettavia. Reunamon (2003: 4) mukaan olemme niin sanotusti ”rutinoituneet - välttämättömyyden pakosta - antamaan arvoa itsellemme ja muille ilman ehtoja”. Tämän seurauksena Reunamon mukaan ”voi kaaoksesta löytää tuttuja, hyvää tekeviä elementtejä”. Rutiinit oppinut lapsi on oppinut turvallisen tavan olla kasvattajan seurassa ilman, että hänellä olisi minkäänlaisia vaatimuksia. Mitä enemmän erilaiset rutiinit muuttuvat automaattisiksi, sitä vähemmän meidän täytyy käyttää niihin erikseen energiaa. Suomalaiseen kulttuuriimme kuuluu, että niiden asioiden, joita pidetään itsestäänselvyyksinä, arvo laskee ajan myötä. (Reunamo 2003: 4-5.) Tästä johtuen myös rutiinien positiiviset puolet nähdään usein myös negatiivisina.

Rutiinien yksi tarkoitus on myös opettaa lapselle erilaisia taitoja ja arvoja, kuten toisten kunnioittamista ja vuorovaikutustaitoja. Lapsen kehitykseen vaikuttaa perustarpeiden huolehtimisen lisäksi suuresti myös se fyysinen ja psyykinen ympäristö, jossa lapsi kasvaa. Tämän fyysisen ja psyykkisen ympäristön kohtaamiseen tarvitaan vuorovaikutusta. Ihminen on aina vuorovaikutuksessa niin fyysisen ympäristönsä kuin sosiaalisen ympäristönsäkin kanssa. Ollessaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa lapsi omaksuu oppimalla ja matkimalla erilaisia psykologisia toimintatapoja ja piirteitä jo varhaisella iällä ja nämä tavat ja piirteet tulevat osaksi hänen persoonallisuuttaan, niin sanottua opittua minää (Dunderfelt 1999: 57). Lapsi sisäistää ympäristön normeja, sääntöjä ja käyttäytymistapoja, jotka muodostuvat hänen omiksi psyykkisiksi rakenteiksi noin kolmevuotiaasta kuuden vuoden ikään saakka (Dunderfelt 1999: 248).

2.4 Vuorovaikutus päiväkodissa

Vuorovaikutus on hyvin arkinen käsite ja ihmiset käyttävätkin sitä arkipuheessaan niin yleisesti, että usein ajatellaan kaikkien ymmärtävän sen tarkoittavan samaa asiaa. Näin ei kuitenkaan ole. Aivan kuin muidenkin, jopa hyvin arkisten, käsitteiden kohdalla myös vuorovaikutus-käsitteellä voi olla niin monta tulkintaa ja merkitystä kuin on tulkitsijaa. (Launonen 2007: 6.) Tässä opinnäytetyössä vuorovaikutuksesta puhuessani tarkoitan ihmisten välistä tietoista ja tiedostamatonta viestintää.

Vuorovaikutusta tapahtuu aina kun kaksi tai useampi ihminen on toistensa läheisyydessä. Ihmiset vaikuttavat aina toisiinsa, tekivätpä he sen tietoisesti tai tiedostamatta (Aaltonen, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2002: 252). Kaikki ihmisen tekemiset ja tekemättä jättämiset myös vaikuttavat hänen vuorovaikutukseensa, sen sujumiseen ja ymmärrettävyyteen. Jos esimerkiksi päiväkodin työntekijä vastaa iloisesti lastaan päiväkotiin tuovan äidin tervehdykseen, tulkitsee kyseinen viestin vastaanottaja eli äiti, että hänen viestinsä, eli tervehdys, on huomioitu ja vastaanotettu. Äiti saattaa tulkita työntekijän vastauksen iloiseksi

erilaisista viestinnän keinosta, kuten hymyilevästä ilmeestä tai äänen korkeudesta. Tällaisen viestin kuullessaan äiti tuntee olonsa tervetulleeksi ja huomioiduksi, joka onkin päiväkodin yksi tehtävä. Jos taas kyseinen äiti ei olisi kuullut tervehdykseensä vastausta, saattaisi hän tulkita työntekijän olevan välinpitämätön tai töykeä. Ja vaikka työntekijä todellisuudessa olisi vastannut tervehdykseen, mutta hänen äänenvoimakkuutensa olisi ollut liian hiljainen, ei viestin vastaanottaja voi tätä tietää, vaan hän tekee tulkintansa tästä vuorovaikutustilanteesta omasta näkökulmastaan.

Vuorovaikutustaidot eivät ole vain lista käyttäytymissääntöjä, jotka voi vain opetella. On toki olemassa joitain käyttäytymissääntöjä tai -malleja, jotka toimivat ohjenuorina ja runkona, jonka ympärille todellisia vuorovaikutustaitoja rakennetaan. Työntekijän on oltava tietoinen omasta vuorovaikutuksestaan, jotta hän pystyisi harjoittelemaan ja kehittymään siinä. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 36.)

Ihminen on vuorovaikutuksessa koko kehollaan sekä sanoillaan eli niin fyysisesti kuin myös psyykkisesti. Vuorovaikutukseen vaikuttaa sanojen, ajatusten ja vartalon liikkeiden lisäksi myös se sosiaalinen tilanne, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Niinpä edellä mainitussa esimerkissä työntekijän tulisikin kiinnittää erityistä huomiota viestinnän keinoihinsa. Esimerkiksi yksinkertainen käden heilautus eli vilkuttaminen äänen sanottujen sanojen kanssa toisi varmemman vastauksen äidin viestiin.

Ihmiset käyttävät monenlaisia kommunikointikeinoja halutessaan viestittää ja ilmaista toiselle ihmiselle tavoitteellisesti ajatuksistaan, tiedoistaan, tarpeistaan tai tunteistaan. Erilaisia kommunikointikeinoja eli tapoja välittää ja vastaanottaa viestejä toiselta ihmiseltä ovat esimerkiksi puhe, kirjoitus, ilmeet, eleet, toiminta, ääntely, nauru, itku, äänensävyt, puheen korostukset, sävelkulku ja tauot sekä erilaiset puhetta tukevat tai korvaavat graafisen viestinnän keinot. (Launonen 2007: 6-7.)

Päiväkodissa puhe ei ole aina paras mahdollinen kommunikointikeino. Päiväkodin äänimaailma voi olla hyvinkin rikas ja desibelit voivat joskus nousta hyvin korkealle. Suurissa päiväkodeissa on paljon lapsia ja paljon lapsista tulevaa ääntä. Äänen voimakkuuden ja äänenpainotuksen lisääminen ei aina tuota haluttua tulosta. Esimerkiksi rauhattoman lapsijoukon rauhoittamiseen ei useinkaan riitä kovaa puhuminen ja sanojen selkeä artikuloiminen vaan tarvitaan myös keholla tehtäviä liikkeitä, jotka kohdistavat lasten huomion haluttuun asiaan.

Päiväkoti on paikka, jossa ihmisen vuorovaikutustaitojen, viestinnän ja kielen kehitys on otettava huomioon erityisen tarkasti. Lapsi oppii kommunikoimaan jo hyvin varhain ja hänen vuorovaikutuksensa kehittyi muutaman ensimmäisen vuoden aikana suunnattomasti. Päiväkodin työntekijöiden tehtävänä on osata suuntautua lapsen kommunikointiin oikealla

tavalla sekä vahvistaa sitä. Tämä onnistuu parhaiten silloin kun työntekijällä on mahdollisimman hyvä käsitys omasta vuorovaikutuksestaan sekä tietoa lapsen kehityksestä.

2.5 Työntekijän persoona vuorovaikutuksen välineenä

Päivähoidossa työskentelevän ihmisen työvälineitä ovat tieto, oma vuorovaikutus ja oma persoona. Onkin hyvin tärkeää, että työntekijä on tietoinen työvälineidensä käytöstä ja niiden vaikutuksista eri tilanteissa asiakkaisiin ja työtovereihin. Kasvatus- ja hoitotyö on työtä ihmisten parissa, ohjaamista, tukemista, ymmärtämistä sekä halua auttaa ja oppia.

Aina kun ihminen on tekemisissä toisten ihmisten kanssa, käyttää hän jollain tavalla omaa persoonaansa työvälineenä. Työntekijän persoonalla tarkoitan niitä rooleja, joita hänellä on työssään sekä hänen henkilökohtaisia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan - kaikkea sitä mikä tekee ihmisestä ainutlaatuisen ja muista poikkeavan yksilön. Jokaisella ihmisellä on oma tapansa ajatella ja toimia ja ihmisten erilaisuus eli persoonallisuus näkyy työskentelyssä eri tasoilla.

Ihmisellä on aina useita rooleja elämässään. Kulloisenkin roolin määrittelee se, minkälainen käyttäytyminen on hyväksyttyä missäkin tilanteessa ympäristön mielestä. Omaa persoona ei kuitenkaan voi koskaan poistaa mistään roolista, vaan se on osa ihmisen minuutta kaikissa tilanteissa. Oman persoonan ymmärtäminen onkin erittäin olennaista, jotta työntekijä pystyisi kehittämään työrooliaan ja sitä kautta vuorovaikutustaitojaan. Persoonassa on myös eri syvyyksiä, joista ihminen ei ole itsekään tietoinen. Nämä tiedostamattomat syvyydet ilmenevät ulospäin muun muassa luonteenpiirteinä, tunnereaktioina ja käyttäytymisenä. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 39.)

Roolit ovat työntekijän työvälineitä vuorovaikutuksessa ja niitä ohjaavat ihmisen persoonallisuus sekä ympäristön asettamat normit. Omien roolien ja persoonallisuuden tarkastelu auttaa työntekijää kehittymään vuorovaikutuksessaan. Työntekijän minuus, minäkuva, maailmankatsomus ja kokemukset vaikuttavat myös siihen miten tämä kohtaa asiakkaat työssään. Työntekijä ei pysty koskaan olemaan täydellisen objektiivinen tai neutraali asiakkaita kohtaan, koska hänen omat tunteet ja tiedostamattomat ajatukset vaikuttavat aina siihen miten hän kohtaa muut (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 36).

Työntekijä pystyy tiedostamaan ja tunnistamaan oman persoonansa piirteitä psyykkisen itsesäätelyn avulla. Psyykinen itsesäätely on ihmisen pyrkimystä oman elämänsä hallintaan. Tietoisella itsetutkiskelulla eli itsereflektoinnin avulla työntekijä voi kehittyä vuorovaikuttajana ja toisaalta myös löytää enemmän tasapainoa oppimalla itsestään koko

ajan jotain uutta (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 43). Reflektoinnin avulla ihminen erittelee ja määrittelee omaa käyttäytymistään ja syitä erilaisiin toimintatapoihin erilaisissa tilanteissa. Itsereflektoinnin lisäksi muiden työntekijöiden sekä asiakkaiden palaute ovat hyviä tapoja saada tietoa omasta vuorovaikutuksesta.

Oman persoonansa ja roolien tunnistamisen lisäksi työntekijällä tulisi olla herkkyyttä tunnistaa erilaisia piirteitä ja rooleja myös asiakkaassa, erityisesti lapsissa. Sillä jokainen lapsi on ainutlaatuinen yksilö, joka omaa oman temperamenttinsa ja sen mukanaan tuomat reaktiotavat aikuisten tapaan.

Selvimmän temperamenttieroit lasten välillä käyvät ilmi lapsen asennoitumisessa uuteen, yllättävään tai ennakoimattomaan asiaan. Mikään temperamenttiominaisuus ei sinällään ole hyvä tai huono, mutta ympäristö asettaa kuitenkin tietyt normit lapsen käyttäytymiselle päivähoitossa ja sitä kautta myös normittaa toiset temperamenttiominaisuudet paremmiksi ja toiset huonommiksi. Päiväkodin työntekijät saattavat esimerkiksi arvostaa ja palkita rohkeaa ja ulospäin suuntautunutta lasta enemmän kuin hiljaista ja vetäytyvää. Päivähoidon yksi oleellisimmista huomionkohteista onkin jokaisen lapsen yksilöllisten erojen huomioon ottaminen. (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001: 20-21.)

Päiväkodissa työskentelevän kasvattajan yksi olennaisista tehtävistä on lapsen ja perheen tukeminen. Päiväkodin työntekijä tukee lasta ja tämän perhettä vuorovaikutuksellisin keinoin. Työntekijä voi esimerkiksi tukea lapsen vanhempia kuuntelemalla heidän huoliaan ja tarpeitaan, olemalla empaattinen lasta kohtaan, jakamalla tietoa tai tekemällä jotain konkreettisesti, esimerkiksi halaamalla lasta tai vanhempaa. (Aaltonen, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2002: 257.)

Perheen tukeminen ei tarkoita sitä, että päiväkodin kasvatushenkilöstö olisi vastuussa lapsen kasvatuksesta. Lasten kasvatustavoitukset on ensisijaisesti vanhemmilla. Ammatikseen lasten kasvatusta ja hoitotyötä tekevien tarkoitus on toimia vanhempien tukijoina. Perheen tukeminen on yhteistyötä vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä. Tässä yhteistyössä on olennaista kanssakäyminen eli yhteiset keskustelutuokit ja kommunikointi. Kun asioista uskalletaan keskustella yhdessä, löydetään usein tehokkaammin vastauksia ongelmiin ja mieltä askarruttaviin asioihin. (Jarasto & Sinervo 1997: 165-167.)

Vanhempien ja lasten vuorovaikutuksellinen tukeminen alkaa aina heidän tarpeidensa ja voimavarojensa kartoittamisella. Työntekijän ei ole siis tarkoitus olla vanhempien valistaja tai heidän lapsensa kasvatuksesta vastaava henkilö, vaan nimenomaan kasvatuskumppani. Työntekijä voi antaa tietoa erilaisista palveluista tai kertoa erilaisia näkökantoja vanhempia

mietityttäviin asioihin, mutta suoranaisesti hänen ei tulisi antaa ohjeita tai tuputtaa omia näkemyksiään vanhemmille. (Aaltonen, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2002: 257.)

Vanhemmat ovat asiantuntijoita oman perhe-elämänsä ja lapsensa kasvun saralla. Ikävä kyllä tämä ajatus on viime vuosikymmeninä jäänyt vähän taka-alalle. Perheen ja kodin rinnalle on tullut päivähoito koulutettuine kasvattajineen. Vanhemmat saattavat kokea itsensä riittämättömiksi ja osaamattomiksi koulutettujen kasvattajien rinnalla. Tästä epävarmuudesta saattaa seurata väärinkäsityksiä ja sulkeutuneisuutta. Vanhemmat eivät uskalla kertoa ongelmistaan tai lapseen vaikuttavista perheasioistaan kasvatushenkilöstölle. Olisikin ensisijaisen tärkeää niin sanotusti palauttaa kasvatus takaisin tavallisten ihmisten tehtäväksi. Parhaiten tässä onnistutaan kunnioittamalla vanhempia ja heidän näkemyksiään, avoimuudella, kuuntelemalla ja keskustelemalla - kasvatuskumppanuudella. (Jarasto & Sinervo 1997: 165-167.)

3 TURVALLISUUDEN ULOTTUVUUDET

Päiväkoti on monelle lapselle paikka, jossa lapsi viettää useita tunteja päivässä ja useita päiviä viikossa. Päiväkodin on pystyttävä tarjoamaan lapselle viihtyisä, virikkeellinen ja turvallinen ympäristö, jotta lapsella olisi mahdollisimman suotuisat olosuhteet kasvaa ja kehittyä. Moni päiväkotivetoaakin kodinomaisuuteen kuvaillessaan toimipisteensä ulkonäköä ja toimintoja.

Virikkeellisyys on asia, jota voidaan selittää ja jonka voidaan myös ymmärtää erilaisten teorioiden ja psykologisin teoriasuuntauksien kautta. Ne kuvailevat esimerkiksi minkälaisia virikkeitä lapsi tarvitsee kehittyäkseen tiettyinä ikä kautena. Viihtyisyys ja turvallisuus poikkeavat virikkeellisyydestä siinä, että ne ovat paljon moniselitteisempiä käsitteitä. Toki myös turvallisuutta ja viihtyvyyttä voidaan koettaa selittää erilaisten teorioiden kautta, mutta niitä yhdistää aina myös suuri henkilökohtaisen kokemuksen lataus. Jokainen ihminen kokee olonsa turvalliseksi ja viihtyisäksi omasta perspektiivistään, jota ohjaavat menneisyys, tulevaisuudennäkymät, mielenkiinnon kohteet ja niin edelleen.

Seuraavaksi tuon esille ihmisen olemuksen kokonaisvaltaisuuden eli holistisuuden. Holistisuus merkitsee tässä yhteydessä ihmisen olemisen kokonaisuutta, johon kuuluu ihmisen fyysinen, psyykinen sekä sosiaalinen luonne. Käsittelen myös turvallisuuden henkilökohtaista luonnetta sekä niitä seikkoja, joita erityisesti päiväkodissa on otettava huomioon tarkasteltaessa turvallisuutta.

3.1 Holistinen ihmiskäsitys

Holistinen ihmiskäsitys pohjautuu humanistiseen ihmiskäsitykseen, jonka mukaan lapsi on fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kokonaisuus. Ihminen on näitä kaikkia samaan aikaan, eikä niitä ole mahdollista erottaa toisistaan. Ihminen elää aina suhteessa sekä luontoon, kulttuuriin että yhteiskuntaan. Ihminen on myös yksilö sekä erilaisten ryhmien jäsen. Ihminen kasvaa ja kehittyy yksilöksi muiden ihmisten kanssa ja omaksuu samalla yhteisönsä tavat ja käyttäytymissäännöt. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008: 17.)

Käytän tutkimukseni lähtökohtana holologista ihmiskäsitystä. Sen mukaan lapsen kasvua ja kehitystä tulisi tukea ottaen huomioon niin lapsen fyysinen, psyykkinen kuin sosiaalinenkin puoli. Aikuisen tulee nähdä lapsen tarpeet kokonaisvaltaisesti ja vastata niihin. Lapsuus on erityinen elämänvaihe. Se kestää viidenneksen ihmisen elämästä, eikä ole siis vain siirtymävaihe aikuisuuteen. Jokainen lapsi on yksilöllinen, aktiivinen, utelias, ajatteleva ja toimiva yksilö heti syntymästään lähtien. (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008: 17.) Aikuisen yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin luoda lapselle suotuisat puitteet kehittyä, kasvaa ja oppia. Yksi keino onnistua tässä on lapselle sopivan kasvuympäristön luominen. Sopiva kasvuympäristö tarkoittaa sellaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista ympäristöä, jossa lapsi voi toimia omaehtoisesti ja turvallisesti (Karling, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2008: 197).

3.2 Turvallisuus ja turvattomuus

Turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteet eivät ole yksiselitteisiä. Niillä voidaan tarkoittaa joko ulkoisia turvallisuustekijöitä, sisäisiä turvallisuuden tai turvattomuuden tunteita tai näiden kahden välistä suhdetta. Turvattomuus on yksilökohtainen asia, joka ilmenee pelkoina, psykosomaattisena oirehdintana ja huolestuneisuutena. Turvallisuuden voidaan katsoa olevan ihmisen inhimillinen peruspyrkimys. Turvattomuus on taas seurausta siitä, että tämä inhimillinen turvallisuuden peruspyrkimys ei voi toteutua kaikissa olosuhteissa. Turvallisuuden peruspyrkimysluonteen lisäksi se on myös sosiaalinen arvo. Arvona turvallisuus merkitsee varmuutta ja vaarattomuutta sekä luotettavuutta eli ennustavuutta ja levollisuutta. (Niemelä & Lahikainen (toim.) 2000: 21-22.) Toisin sanoen turvattomuus voidaan määritellä kokemukseksi, joka on eräs ihmisen olemassaolon perustiloista ja joka koetaan tilanteessa jossa omat keinot eivät riitä käsittelemään sitä mitä ollaan kohtaamassa (Lahikainen, Kraav, Kirmanen & Maijala 1995: 52).

Lasten turvallisuutta tai turvattomuutta ei ole sinällään tutkittu, mutta aihetta on tutkittu muun muassa lapsen pelon tunteesta käsin. Pelkojen voidaan katsoa viestivän lapsen turvattomuudesta, mutta turvattomuutta ei voida samaistaa pelkoihin. Jokainen ihminen

kokee joskus pelkoja, mutta ne eivät aina ole merkki heidän turvattomuudestaan. (Niemelä & Lahikainen (toim.) 2000: 119.)

Turvallisuus voidaan nähdä myös yhtenä tekijänä, joka kuvastaa lapsen elämänlaatua. Se on yksilöllinen hyvinvointitekijä, johon vaikuttavat monet tekijät lapsen välittömässä kasvuympäristössä. Lapsi rakentaa kuvaa ympäristöstään ja sisäistää siitä mallin kolmen ensimmäisen ikävuotensa aikana, jonka avulla hän saavuttaa mahdollisimman siedettävän turvallisuuden tason. Keskeisiä asioita tämän turvallisuuden tunteen syntymiseen on ensinnäkin se onko lapsen perustarpeista huolehdittu ja onko lapselle kehittynyt luottamus siihen, että hänen tarpeisiinsa vastataan. Tämän varhaisen sisäisen maailman kehityksen katsotaan olevan perusta myöhemmälle normaalille kehitykselle. (Lahikainen, Kraav, Kirmanen & Maijala 1995: 30 & 43.)

Jos lapsi on elänyt sellaisissa olosuhteissa kolmen ensimmäisen ikävuotensa aikana, että hän on voinut kiinnittyä johonkin henkilöön, hänen turvattomuutensa tunne vaihtelee sen mukaan onko tämä henkilö saatavilla kun lapsi tarvitsee häntä. Tällöin turvattomuuden voidaan katsoa olevan seurausta siitä, että lapsen ”valitsema” ihminen puuttuu lähistöltä. Näin voidaan tehdä oletus, että turvallisuuden kokemus opitaan, mutta turvattomuus on taas välitön reaktio liian vieraassa ja oudossa ympäristössä. (Lahikainen, Kraav, Kirmanen & Maijala 1995: 35.)

Päivähoidossa oleva lapsi voi kokea turvattomuutta monissa tilanteissa. Yksikään lapsi ei voi säästyä turvattomuuden tunteilta koko elämänsä. Päiväkodin henkilökunnan yhtenä tehtävänä on muodostaa sellainen vuorovaikutussuhde lapseen, jonka avulla lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi vanhempien ollessa muualla. Aikuisen huomion ja läheisyyden jakaminen muiden lasten kanssa on kuitenkin pienelle lapselle vaativaa (Ruopila, Hujala, Karila, Kinos, Niiranen & Ojala 1999: 297). Päiväkodin työntekijän on tästä huolimatta mahdollista tarjota lapselle tämän kaipaamaa läheisyyttä ja huomiota perushoidon ja muiden rutiinien yhteydessä. Tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, että aikuinen on tällöin virittynyt olemaan vain tätä lasta varten, kuuntelemaan ja osoittamaan muilla vuorovaikutuskeinoilla olevansa siinä hetkessä vain kyseistä lasta varten. Aikuisen psyykkisen ja fyysisen läsnäolon onkin oltava sataprosenttista pienten lasten ryhmässä (Vilen, Vilhunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006: 228).

3.3 Turvallisuus päiväkodissa

Turvallisuus on moniulotteinen käsite ja pohdittaessa päiväkodin turvallisuutta on otettava huomioon sen fyysinen, psyykkinen kuin sosiaalinenkin puoli niin asiakkaiden kuin

työntekijöidenkin näkökulmasta.

Fyysinen turvallisuus merkitsee sitä, että päiväkodin fyysinen ympäristö on sellainen, jossa lapsen tai työntekijän on mahdollista toimia turvallisesti, ilman turhia liikkumista estäviä tai vahinkoa aiheuttavia esteitä tai esineitä.

Fyysinen ympäristö on yksi tutkituimmista turvallisuuden osa-alueista. Tämä johtuu varmasti paljolti siitä, että turvallisuuteen liittyen on olemassa paljon erilaisia säädöksiä ja määräyksiä koskien rakennuksia. Näistä säädöksistä johtuen päiväkodin on täytettävä tietyt turvallisuusvaatimukset. Erilaisia turvallisuusvaatimuksia ja kehotuksia on muun muassa koskien paloturvallisuutta ja uhkaavaa asiakasta. Päiväkodin fyysisiä tiloja rakennettaessa ja suunniteltaessa sekä erilaista toimintaa järjestettäessä niissä, on otettava huomioon asiakkaiden eli lasten sekä henkilökunnan turvallinen oleminen ja toimiminen tiloissa.

Psyykinen turvallisuus merkitsee sitä, että asiakkaat ja työntekijät vaivat toimia fyysisessä ympäristössä ilman, että heillä olisi tarpeetonta pelkoa vaaratilanteista. Psyykinen turvallisuus tarkoittaa myös ilmapiiriä, jossa asiakkaiden ja työntekijöiden on hyvä olla, eikä heillä ole pelkoa syrjinnästä tai kiusaamisesta.

Sosiaalinen turvallisuus on osa fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta. Se on tietoisuutta vuorovaikutussuhteista ja sosiaalisesta kanssakäymisestä ja uskoa siihen, että sinusta välitetään. Kaikki turvallisuuden ulottuvuudet ovat nivoutuneet yhteen osaksi päiväkodin arkea ja auttavat tekemään päiväkodissa vietetystä ajasta mielekäästä.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

4.1 Tutkimuksen tavoitteet

Turvallisuus on yksi päivä- ja vuorohoidon tavoitteista ja arvoista ja se on kirjattu monien päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmiin. Turvallisuus ja sen kokeminen päiväkodissa on monien asioiden summa. Jokainen henkilö kokee turvallisuuden omalla tavallaan, mutta tietyistä turvallisuuden elementeistä voidaan olla yhtä mieltä. Turvallisuus ja sen kokeminen on monialaista ja ulottuu kaikkeen päiväkodissa tapahtuvaan toimintaan. Rutiinit ovat yksi tärkeimmistä päiväkodin arkea muokkaavista tekijöistä, jotka vaikuttavat turvallisuuteen.

Turvallisuus oli valittu yhdeksi Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämiskohteeksi eli työni palvelee oman oppimiskokemukseni lisäksi myös toimipistettä ja heidän oman työn/

toiminnan kehittämistä ja arviointia ja on tällä tavoin osa toimipisteen kehittämisstrategiaa. Työ toimii siis apuvälineenä Yrttitien päiväkodin henkilökunnan varhaiskasvatuksen kehittämistyössä. Siitä on myös hyötyä päiväkodin asiakkaille, koska se koskettaa päivähoitoikäisen lapsen elämän sellaista aluetta, joka tulisi ottaa huomioon niin päiväkodissa kuin kotonakin.

Tavoitteenani on saattaa tietoisuuteen rutiinien merkitys turvallisuutta lapsille luovana toimintana. Opinnäytetyöni antaa sekä minulle että työn tilaajaorganisaatiolle ja heidän asiakkailleen arvokasta tietoa, jota pystytään hyödyntämään päiväkodin lisäksi myös kotona. Pystyn myös tulevaisuudessa käyttämään työn aineistoa hyödyksi toimiessani lasten kasvatus- ja hoitotyössä.

4.2 Tutkimuskysymykset

Keskityn työssäni turvallisuuden ulottuvuuksiin, eli pohdin ja tutkin aihetta niin psyykkisen, fyysisen kuin sosiaalisen turvallisuuden kannalta, sekä rutiinien turvallisuutta luoviin seikkoihin. Tutkielmani tarkoitus on vastata kysymyksiin:

- 1) Minkälaisia rutiineja lapsille on Yrttitien päiväkodissa kasvatushenkilöstön sekä asiakkaiden mukaan?
- 2) Mitkä näistä rutiineista luovat lapsille turvallisuutta päiväkodissa?
- 3) Miten nämä rutiinit saavat aikaan turvallisuutta?
- 4) Onko olemassa sellaisia tilanteita, jolloin kyseiset rutiinit eivät saa aikaan turvallisuutta?

Tavoitteena on tuoda tietoisuuteen, minkälainen on rutiinien merkitys turvallisuuden luojana lapselle ympärivuorokautisessa päiväkodissa. Rutiinit muodostavat suuren osan lapsen päiväkodissa viettämästä ajasta. Ne jaksottavat päivää ja rutiinien toistuvuuden ja samanlaisuuden johdosta lapset tottuvat niihin ja voivat luottaa, että päivän aikana tapahtuu tiettyjä toimintoja. Näin rutiinit myös toimivat turvallisuuden luojina. Lapsi, joka kokee olonsa turvallisesti luottaa aikuisiin ja pystyy toimimaan ja käyttäytymään päiväkodissa hänelle ominaisella tavalla - aivan kuten kotonakin, turvallisessa ympäristössä.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää, ymmärtää ja tuottaa tietoa tietystä ilmiöstä. On olemassa paljon erilaisia tutkimuksia, jotka eroavat toisistaan muun

muassa tiedonkeruumenetelmien ja analysointitapojen kautta. Tutkimus käsite on nykyään hyvin laaja-alainen ja sen voidaankin käsittää sisältävän muun muassa kartoitusten tekemistä, tietojen keräämistä ja luokittelua, kerättyihin aineistoihin ja tilastoihin perustuvia kuvauksia tai esityksiä sekä toiminnallisia tekoja, joissa on tehty selvitystä jonkin tuotoksen toteuttamiseksi (Vilka 2005: 20).

Edellä mainitut tutkimuksiksi kutsutut asiat ja toiminnot eivät kuitenkaan aina ole tieteellistä tutkimusta. Tieteellisillä tutkimuksilla on yhteinen vertailuperusta, joka muodostuu tieteelliselle tutkimukselle asetetuista vaatimuksista. Näitä vaatimuksia ovat tutkimuskohteen täsmällinen määrittely, teoreettisen viitekehyksen hyödyntäminen, tutkimuksen hyöty ja uuden tiedon tuottaminen sekä hyvän tieteellisen käytännön eli tutkimusetiikan noudattaminen. (Vilka 2005: 20).

Opinnäytetyö on ammatillista tutkimus- ja kehittämistoimintaa, joka eroaa tieteellisestä tutkimuksesta siinä, että se muodostaa uusia tai parannettuja käytäntöjä, kun taas jälkimmäinen tuottaa uutta teoriaa. (Vilka 2005: 21.) Tieteellisen tutkimuksen tavoitteena on siis tuottaa uutta tietoa. Niinpä opinnäytetyö voidaan nähdä myös tieteellisenä tutkimuksena, sillä uudeksi tiedoksi voidaan myös Vilkan (2005: 23) mukaan kutsua sellaista tietoa, ”jossa tutkijat pystyvät osoittamaan, miten aiempaa tietoa voidaan käyttää jonkin toisen toiminnan kehittämisessä tai miten aiempaa tietoa voidaan yhdistellä uusilla tavoilla.”

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimukset jaotellaan yleisesti kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen tutkimukseen. Nämä tutkimusmuodot eivät kuitenkaan sulje pois toisiaan kokonaan, vaan molemmissa voidaan nähdä olevan piirteitä toisistaan. Opinnäytetyöni tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tarkoitus on ymmärtää ja tavoittaa monipuolista tietoa ja lisätä siten ymmärrystä tiettyyn ilmiöön liittyvistä syy-seuraussuhteista sekä ilmiön luonteesta.

Laadullinen tutkimusmenetelmä pyrkii vastaamaan kysymyksiin mitä ja miten, kun taas määrällinen vastaa kysymyksiin miten paljon ja miksi. Siinä tutkimuskohteena on ihmisen toiminta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan mielekkään tulkinnan ilmiölle. Laadullisen tutkimuksen vahvuuksia ovat muun muassa tiedon syvyys, avoimuus, ennalta arvaamattomuus ja tutkittavien näkökulman huomioonottaminen. Heikkouksia taas ovat aineiston koko, yleistämisen ongelmat ja vertailumahdollisuudet. (Eskola & Suoranta 2005: 13-15.)

Kvalitatiivinen tutkimus on jo kohtalaisen vakiintunut termi, mutta myös se sisältää lukuisia merkityksiä. Eri tieteenaloilla on omat kvalitatiivisen tutkimuksen traditionsa, eikä se siis ole vain yhdenlainen hanke, vaan joukko moninaisia tutkimuksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen lajeja on monia, joita kaikkia kuitenkin yhdistää niiden sosiaalisten ilmiöiden merkityksellistä luonnetta korostava luonne ja tarve ottaa se huomioon tulkittaessa, kuvattaessa tai selittäessä kommunikaatiota, kulttuuria tai sosiaalista toimintaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009:163.)

Vaikka kvalitatiivinen tutkimus- käsite sisältääkin monia merkityksiä, voidaan sen eri lajeista siis myös löytää tyypillisiä yhteisiä piirteitä. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan aina kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jonka aineisto kerätään todellisista tilanteista. Tutkimuksessa suositaan ihmiseltä suoraan saatua tietoa keskusteluiden ja havainnointien kautta, mittausvälineiden sijaan. Suosittaessa ihmiseltä eli tutkimusjoukolta suoraan haastatteluiden ja havainnoinnin tai kyselyiden kautta saatua tietoa, tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Tutkimuksessa käytetäänkin laadullisia metodeja, joita ovat muun muassa teemahaastattelu, ryhmähaastattelut, osallistuva havainnointi ja erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. Myös tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009:164.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. Tässäkin otetaan siis huomioon se mikä on tutkittavien mielestä tärkeää, eikä tutkijan. Kaikkia tutkimustapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa siis myös tulkitaan sen mukaisesti. Tutkimussuunnitelma ei ole kvalitatiivisessa tutkimuksessa jäykkä ja kaavamainen, vaan tutkimus toteutetaan joustavasti. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009:164.)

Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus siitä, että todellisuus on moninaista. Todellisuuden moninaisuuden vuoksi tutkimuksen tulokset voivat muodostaa hyvin monia erisuuntaisia suhteita. Niinpä tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 161.)

Laadullisen tutkimuksen on aina vastattava vähintään yhteen miksi - kysymykseen. Miksi -kysymysten tavoitteena on, ettei tutkija tekisi tutkimuksessaan valintoja vain kahden seikan välillä. Merkitysten ja laatuisten maailmassa kun asiat ja ilmiöt eivät ole koskaan vain yhdellä tavalla. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen tavoitteena on tutkimuksen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla näyttää

esimerkiksi ihmisen toiminnasta jotain, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. (Vilkkä 2005: 97-98.)

5.2 Tutkimusjoukko

Opinnäytetyöni on tutkimus Yrttitien ympärivuorokautisessa päiväkodissa. Tutkielmani kohderyhmä on lapset ja työ on tarkoitettu päiväkodin kehittämistyön välineeksi sekä lasten vanhempien tiedon tuojaksi. Tutkimukseni aineistonkeruumenetelminä käytin puolistrukturoituja kyselylomakkeita ja teemahaastattelua.

Tutkimukseni tutkimusjoukkona oli Yrttitien päiväkodin henkilökunta ja lasten vanhemmat. Rajasin tutkimusjoukkoa käyttämäni tutkimusmenetelmien mukaan. Tavoitteenani oli saada mahdollisimman monta päiväkodin työntekijää osallistumaan tutkimukseen kyselylomakkeen täyttämisen kautta. Yhteensä työntekijöitä oli yksikössä noin 20, joten ajattelin sen olevan hyvä määrä vastauksia, jotta kysely olisi tarpeeksi kattava. Otin myös huomioon mahdollisen kadon, eli sen, että omalla ajalla, yksityisesti vastattavaan kyselyyn ei tulisi vastausta kaikilta työntekijöiltä.

Koetin saada päiväkodin lasten vanhemmista mahdollisimman kattavan otoksen. Päätelin vastausten kadon olevan vielä suurempi kuin työntekijöiden kyselyn kohdalla, joten jaoin kyselylomakkeita mahdollisimman monelle vanhemmalle. Haastattelun tutkimusjoukon valitsin sen perusteella, että haastateltavat olivat tehneet kaikkia työvuoroja päiväkodissa, eli heillä oli kokemusta lasten turvallisuudesta ja toiminnasta kaikkina vuorokauden aikoina päiväkodissa. Päädyin kolmeen haastateltavaan ajankäytön ja haastattelujen analysoinnin vuoksi. Suurempi määrä haastateltavia olisi tuottanut luonnollisesti paljon enemmän työtä, vienyt enemmän aikaa ja vaivaa, joka ei olisi ollut mielekästä tutkimuksen laajuus huomioiden.

Sadutuksen tarkoitus oli toimia kyselyjen ja haastattelujen analyysien elävöittäjänä ja saada tutkimukseen mukaan myös lasten oma ääni. Ennen sadutuksia tiedostin, että lasten sadut voivat olla hyvinkin erilaisia, vaikka johdattelisin lapsia kertomaan turvattomuuden ja turvallisuuden tunteista. Satujen teemat saattaisivat kertoa jostain aivan muusta kuin edellä mainitsemistani aiheista, riippuen siitä mikä on ollut lapsen päällimmäisenä ajatuksena juuri kyseisenä hetkenä. Valitsin sadutukseen lapsia, jotka viettivät päiväkodissa myös öitä ja viikonloppuja arkipäivien lisäksi ja jotka olivat lisäksi eri-ikäisiä. Ennen saduttamista jaoin lasten vanhemmille lupakyselyt (Liite 2) saduttamiseen.

Lasten kertomuksien kautta oli tarkoitus saada näkyville lasten kokemuksia rutiineista ja

turvallisuudesta. Sadutin muutamaa lasta heinäkuun aikana. Sadutusten kautta saamani aineistot eivät kuitenkaan tuottaneet tietoa tai koskettaneet niitä teemoja, joita tutkimuksessani hain. Koska sadutuksesta saamani aineisto ei vastannut tutkimuskysymyksiini, en lähde työssäni analysoimaan ja tarkentamaan itse sadutusta tai sen analysointia. Koska lasten äänen tuominen osaksi tutkimustani epäonnistui, päädyin keskittymään työssäni työntekijöiden käsityksiin rutiinista ja lasten turvallisuuden tunteista.

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa laatu on otannassa määrää oleellisempi, sillä tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta tilastollisien säännönmukaisuuksien tai keskimääraisten yhteyksien etsimisen sijaan. Oleellisempi kysymys laadullisen tutkimusmenetelmän käytössä onkin tutkimusjoukon määrittämisen sijaan se millaisella tutkimusaineistolla saadaan kattava kuvaus tutkimusongelmaan. (Vilka 2005: 126.)

5.3 Tutkimusmenetelmät

Yksittäisellä tutkimusmenetelmällä ei tavoiteta riittävän kattavaa kuvaa tutkittavasta kohteesta. Kun yksi tutkimusmenetelmä kuvaa kohdetta vain tietystä näkökulmasta, on useamman menetelmän käytöllä mahdollisuus parantaa tutkimuksen luotettavuutta, laajentaa ja syventää tutkimuskohteesta saatavaa tietoa. Jos tutkimuskohde ei ole kovin yksiselitteinen tai siitä on hankala saada tietoa, voidaan useilla menetelmillä poistaa virhelähteitä ja siten lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Useamman kuin yhden menetelmän käyttö tiedon keruussa voi paljastaa siten ristiriitaisuuksia, jotka muuten jäävät huomioimatta. (Puusniikka & Saaranen-Kauppinen 2006.) Niinpä valitsin tutkimukseeni kolme aineistonkeruumenetelmää, jotka olivat kaksi kyselyä ja haastattelu.

5.3.1 Kyselylomake

Kyselytutkimukseni toteutin kyselylomakkeen muodossa. Lomakkeen kyselymuotona oli kontrolloitu kysely. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jaoin kyselyitä henkilökohtaisesti, selvittäen niiden tarkoitusta samalla, tutkittavilla. Toimitin kyselyitä myös suoraan tutkittavaan toimipisteeseen ja noudin nämä lomakkeet myöhemmin henkilökohtaisesti sieltä. Kyselylomakkeen kysymykset olivat puolistrukturoituja eli kyselyssä oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä sekä niiden välimuotoja. Avoimien kysymysten tarkoitus oli antaa vastaajalle enemmän vapautta kertoa oma mielipiteensä. Halusin avoimien kysymysten myös tuovan esille vastaajien oman näkemyksen tietystä termistä ja sen merkityksestä. Monivalintakysymykset taas auttoivat minua hahmottamaan tiettyä ilmiötä sekä rajaamaan tutkittavien vastauksia ja niiden tulkittavuutta.

Kyselytutkimuksen etuna on se, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, eli tutkimukseen voidaan saada paljon tutkittavia henkilöitä ja voidaan myös kysyä monia asioita. Kysely on myös tehokas, koska se säästää aikaa, kun sama kysely jaetaan monelle henkilölle. Kyselyllä on myös haittapuolensa, joita löytyy kaikista tutkimusmenetelmistä. Kyselyllä ei voida varmistaa, että vastaaja on ymmärtänyt kysymyksen tutkijan tarkoittamalla tavalla eli ei tiedetä etukäteen miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat. Ei myöskään tiedetä miten vakavasti vastaajat suhtautuvat kyselyyn. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009:195.)

Kyselylomakkeiden avulla pyrin saamaan kuvan siitä, mitkä ovat Yrttitien päiväkodin turvallisuutta lapselle luovia rutiineja kasvatushenkilöstön sekä hoidossa olevien lasten huoltajien mielestä. Kyselyn avulla koetin saada myös tietoa varhaiskasvatuksen henkilökunnalta siitä, miten turvallisuus ja turvattomuus ilmenevät lapsessa kyseisten päiväkodin rutiinien aikana. Lapsen käyttäytymisen perusteella voin olettaa lapsen olevan esimerkiksi rauhallinen, ärtyisiä tai pelokas ja näiden piirteiden avulla saan tietoa siitä, tunteeeko lapsi olonsa turvalliseksi tai turvattomaksi tietyssä tilanteessa.

5.3.2 Haastattelu

Koska hain tutkimuksellani vastausta muun muassa siihen mitkä ovat päiväkodin rutiineja ja millaiset rutiinit edesauttavat lasten turvallisuuden tunnetta työntekijöiden mukaan, oli luontevinta käyttää yhtenä tutkimusmenetelmänä haastattelua. Haastattelun avulla sain tarkennettua tietoa tutkittavilta henkilökohtaisesti ja heidän omin sanoin. Haastattelussa päädyin teemahaastatteluun, koska halusin sen avulla selvittää kyselylomakkeiden vastauksia, jotka rakentuivat tiettyjen teemojen ympärille.

Teemahaastatteluni olivat puolistrukturoituja, eli haastatteluni kysymykset eivät olleet tarkalleen samat kaikille haastateltaville. Haastattelut olivat ikään kuin keskusteluja, jotka rakentuivat tiettyjen ennalta määrittelemieni teemojen ympärille. Tällä tavoin halusin saada enemmän haastateltavan omaa ääntä kuuluviin, sillä jos itse kysymyksenasettelu voi johdatella haastateltavaa vastaamaan tietyllä tavalla.

Ei ole kuitenkaan olemassa sellaista haastattelutilannetta, jossa haastateltava ei jollain tavalla vaikuttaisi haastateltavaan ja myös tämän vastauksiin. Haastateltava kertoo usein sellaisia asioita haastattelussa, joiden hän kuvittelee olevan merkityksellisiä. Myös kaikki haastattelijan sanavalinnat ja jopa kysymysten sanajärjestyksen valinta voivat muokata haastateltavan vastausta. Niinpä voidaankin sanoa, että haastattelu on vuorovaikutustilanne,

jossa sen kaikki osapuolet osallistuvat tiedon tuottamiseen. Ruusuvuoren ja Tiittulan mukaan ”Haastattelu syntyy osallistujien yhteisen toiminnan tuloksena.” (Ruusuvuori & Tiittula 2005: 12-13.)

Haastattelu on erittäin käyttökelpoinen tapa saada tietoa laadullisessa tutkimuksessa. Esimerkiksi avoimessa yksilöhaastattelussa tutkija saa hyvinkin paljon tietoa tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä haastateltavan näkökulmasta. Haastattelun etu on ennen kaikkea joustavuus, sillä haastattelijalla on siinä mahdollisuus tarkentaa ja selventää ilmausten sanamuotoja, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2006: 74). Haastattelu selvittää, mitä jollakulla on mielessään ja se on eräänlaista keskustelua, joka tosin tapahtuu haastattelijan aloitteesta ja hänen johdattelemanaan (Eskola & Suoranta 2005: 84).

5.4 Tutkimuksen toteutus ja aineistonkeruu

Tutkimukseni työkenttänä toimi Yrttitien päiväkot, jossa jaoin kyselylomakkeet ja suoritin haastattelut. Teetin kyselylomakkeet kaikilla päiväkodin työntekijöillä, jotka vastaavat lapsien päivähoitosta tutkimukseni toteuttamisen aikana, siis myös mahdollisesti sijaisilla. Teetin kyselylomakkeet kaikilla niillä vanhemmilla, joiden lapsia oli heinä- ja elokuun alun aikana päiväkodissa.

Toimitin kyselylomakkeet päiväkodin työntekijöille kahvihuoneessa olevassa kyselylomakelaatikossa. Melkein jokainen päiväkodin työntekijä asioi päivittäin kyseissä huoneessa, joten se oli luontevin sijainti lomakkeille ja palautuslaatikolle. Mainostin kyselylomakkeita henkilökunnalle henkilökohtaisesti sekä esimiehen välityksellä heinä- ja elokuussa. Vanhempien kyselylomakkeet toimitin heille lasten välityksellä sekä henkilökohtaisesti lapsen tuonti- ja hakutilanteissa ja työntekijöiden välityksellä.

Ennen varsinaista kyselytutkimusta testautin kyselylomakkeen esitutkimuksen avulla. Esitutkimuksessa toimitin kyselylomakkeet henkilökohtaisesti neljälle henkilölle, jotka olivat kaikkia äitejä, heillä oli kokemusta päivähoitosta sekä yhdellä oli myös ammatillista kokemusta ja tietoa kasvatus ja hoitotyöstä. Esitutkimuksen tarkoituksena oli testata kyselylomakkeen toimivuutta. Esitutkimuksen perusteella päädyin muokkaamaan lomaketta joltain osin. Muutin muun muassa joidenkin kysymysten muotoa ja selvensin kysymysten asiasisältöä, jotta ne olisivat mahdollisimman yksiselitteisiä.

Haastattelut suoritin päiväkodilla elo- ja syyskuun aikana. Haastateltavat valitsin sen mukaan, että heidän joukossaan oli sellaisia työntekijöitä jotka tekevät aamu-, väli-, päivä-, ilta- ja

yövuoroja, jolloin haastatteluista käy ilmi työntekijöiden käsitykset lapsen turvallisuuden kokemuksista vuorokauden jokaisena aikana. Haastattelujen teemat olivat niitä teemoja jotka nousivat kyselylomakkeiden kautta. Haastattelut tapahtuivat päiväkodin tietokonehuoneessa. Haastattelutilanteessa oli mukana haastateltavan lisäksi vain haastattelija eli kyseessä oli yksilöhaastattelu.

Koska käytin haastattelumuotona teemahaastattelua, eivätkä kysymykset siis olleet tarkkoja ja samoja kaikille haastateltaville, oli tunnelma haastattelutilanteessa melko rento. Käytin haastattelun runkona muutamia teemoihin liittyviä kysymyksiä, joita en kuitenkaan muotoillut samalla tavalla kaikille haastateltaville. Kysymysten muotoilu riippui haastattelun aikana aiemmin nousseista seikoista. Yksilöhaastattelun etuna oli se, että pystyin nauhoittamaan haastattelun mahdollisimman tarkasti, jolloin sen analysointi helpottui. Kirjasin myös vastaukset paperille varmuuden vuoksi, jotta nauhoituksen epäonnistuttua pystyisin vielä käsittelemään haastatteluiden aineistoa.

Haastattelutilanteen nauhoittaminen antoi minulle mahdollisuuden palata tilanteeseen uudelleen, jolloin nauhoitus toimi muistiapuna sekä pystyin tarkistamaan tulkintojani jälkikäteen. Nauhoittaminen antaa myös mahdollisuuden tarkastella ja analysoida haastateltavan vastauksia uudelleen. Nauhoituksen uudelleen kuunteleminen saattaa tuoda esille uusia merkityksiä, jotka ovat jääneet haastattelutilanteessa haastateltavalta huomioimatta. Nauhoituksen avulla haastattelija pystyy myös huomaamaan, jos hän on vahingossa johdatellut haastateltavaa, sekä haastateltavan epäröinnit vastauksissa, jotka voivat kertoa vastaajan suhtautumisesta kyseiseen asiaan. (Ruusuvuori & Tiittula (toim.) 2005: 14-15.)

Haastattelujen nauhoittamisen jälkeen litteroin osan aineistosta ja osan kirjasin ylös omin sanoin. Litterointi on kerätyn aineiston kirjoittamista ylös sananasaisesti koko aineistosta tai valikoiden (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 222.) En kokenut tarpeelliseksi litteroida koko aineistoa, koska se ei ollut olennaista aineiston analysoinnin kannalta. Sain tutkimuskysymysteni kannalta riittävästi tietoa haastatteluista ilman, että minun olisi tarvinnut litteroida kaikkia haastatteluja kokonaisuudessaan. Litteroinnin tarkoitus oli lähinnä poimia haastattelusta joitain vastauksia, joiden anti oli merkityksellinen tulosten kannalta.

5.5 Aineiston analyysi

Tutkimukseni aineistonkeruumenetelmiksi muotoutuivat s kyselylomakkeet sekä haastattelu. Järjestin näiden metodien kautta saamani aineistot sellaiseen muotoon, jossa niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset pystyi irrottamaan yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja

lausumista. Tutkimustulosten analysointi tapahtui sisällönanalyysin sekä teemoittelun ja tyypittelyn avulla.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään monissa vaiheissa ja usein myös rinnakkaisesti eri tutkimusmenetelmien avulla. Myös aineiston analysointi tapahtuu vaiheittain koko tutkimusprosessin aikana. Aineistoa siis kerätään ja analysoidaan osittain samanaikaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 223.)

5.5.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysia käytin haastattelujen analysointiin. Sisällönanalyysi tarkoittaa sanallista tekstin sisällön kuvailua. Siinä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavat tekstit voivat olla melkein mitä vain: kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, puheita ja keskusteluita. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 107-116.)

Sisällönanalyysilla voidaan tarkoittaa niin laadullista sisällönanalyysia kuin sisällön määrällistä erittelyä ja näitä molempia voidaan hyödyntää samaa aineistoa analysoidessa. Sisällönanalyysia voidaan jatkaa tuottamalla esimerkiksi sanallisesti kuvatusta aineistosta määrällisiä tuloksia. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissa aineisto ensin pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti, erona on analyysin ja luokittelun perustuminen joko aineistoon tai valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 107-116.)

Haastattelujen sisällönanalyysi tapahtui niin, että jaoin haastatteluista saamani aineiston eri teemojen alle. Valitsin teemahaastatteluihin neljä erilaista teemaa, joiden pohjalta esitin kysymyksiä haastateltaville. Suoritettuani kaikki kolme haastattelua, jaoin niiden vastaukset näiden neljän teeman alle. Tämän jälkeen etsin vastauksista yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tämän jälkeen jaottelin vastaukset yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien alle ja kokosin niistä nousseita teemoja. Näistä teemoista kirjoitan haastattelujen vastauksien kohdalla. Niinpä voidaan sanoa, että käytin haastattelujen analysoinnissa myös tyypittelyä ja teemoittelua.

5.5.2 Tyypittely ja teemoittelu

Tyypittelyssä aineisto ryhmitellään tyypeiksi etsimällä samankaltaisuuksia, jolloin aineisto esitetään yleensä yhdistettyjen tyyppien, eräänlaisten mallien avulla (Eskola & Suoranta 2005: 181). Toisin sanoen tyypittelyllä tarkoitetaan tyypillisten asioiden kokoamista eli aineiston tiivistämistä havainnollisiin tyypeihin. Kyseessä ei siis ole haastateltavien tai vastaajien vaan heidän tarjoamansa informaatioaineksen tyypittely. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa selventäviä teemoja, joiden avulla on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta poimitaan sen sisältämät keskeiset aiheet ja siten esitetään se kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. (Eskola & Suoranta 2005: 174.) Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä tekstimassasta sen eri haastatteluja, vastauksia tai kirjoitelmia yhdistäviä tai erottavia seikkoja. Myös teorialähtöinen, jonkin tietyn viitekehyksen tai teorian mukaisesti ohjautuva teemoittelu on mahdollista. Teemoittelu on luonteva etenemistapa muun muassa teemahaastatteluaineiston analysoimisessa. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Käytin tyypittelyä ja teemoittelua haastattelujen lisäksi kyselylomakkeiden vastausten analysoinnissa. Kyselylomakkeissa hain vastauksista tiettyjä yhteisiä teemoja, jotka ilmenivät kaikissa vastauksissa. Lisäksi hain näiden teemojen alta yhteneviä ja eriäviä vastauksia. Haastattelun analysoinnissa teemoittelun ja tyypittelyn käyttö tarkoitti kolmen haastattelun vastauksien samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien etsimistä sekä niiden pohjalta esille tulleen aineiston uudelleen teemoittelua eli keskeisten asioiden esiin nostamista.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Hain vastauksia tutkimuskysymyksiini pääasiassa kyselylomakkeiden ja haastattelujen avulla. Kyselylomakkeiden avulla pyrin saamaan kuvan siitä minkä asioiden vanhemmat ja kasvatushenkilökunta kokevat olevan rutiineja päiväkodissa ja kotona. Halusin myös selvittää minkälainen työntekijöiden toiminta edesauttaa ja vastaavasti estää lasten turvallisuudentunnetta. Haastattelujen avulla sain yksityiskohtaisempaa tietoa työntekijöiden mielipiteistä.

Jaoin Yrttitien päiväkodin lasten vanhemmille kyselylomakkeet (Liite 4) lasten vaatelokeroiden kautta. Kerroin myös vanhemmille, heitä tavattuani lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, tekemästäni kyselylomaketutkimuksesta. Tämän lisäksi jaoin lomakkeita

työntekijöiden välityksellä. Kaiken kaikkiaan kyselylomakkeita jaettiin noin kuusikymmentä kappaletta. Lomakkeet tuli palauttaa päiväkodissa sijaitsevaan palautuslaatikkoon, jonka olin sijoittanut niin sanotun pääoven eteiseen. Yhteensä viisi huoltajaa vastasi kyselytutkimukseen.

Työntekijöille suunnatut kyselylomakkeet (Liite 3) sijoitin kahvihuoneeseen ja lomakkeiden palautuslaatikon kyselylomakelaatikon viereen. Mainostin kyselyitä suullisesti työntekijöille ja niistä informoitiin työntekijöitä myös päiväkodin johtajan välityksellä. Yhteensä yhdeksän työntekijää vastasi kyselyyn.

Jaoin kyselylomakkeita työntekijöille yhteensä noin 20 kappaletta ja asiakkaille noin 60 kappaletta. Työntekijöistä kyselyyn vastasi 9 henkilöä ja asiakkaista 5 henkilöä. Työntekijöiden kohdalla vastausten kato oli noin 50 prosenttia, joka oli arvattavissa. Asiakkaiden kohdalla kato oli noin 90 prosenttia. Asiakkaiden vastausten kato on huomattava. Sen johdosta tutkimukseni tämän osa-alueen pätevyys ja yleistettävyyks kärsivät melkoisesti..

6.1 Kyselylomakkeiden vastaukset - asiakkaat

Kyselylomaketutkimuksen avulla kyselin Yrttitien päiväkodin asiakkailta heidän näkemyksiään rutiinien merkityksestä ja niiden osallisuudesta perheiden elämässä. Lisäksi kysyin vähän taustatietoja vastaajilta sekä millaisia toiveita heillä oli rutiinien suorittamisesta päiväkodissa.

Asiakkaiden kyselylomaketutkimukseen osallistui viisi henkilöä. Kaikki kyselyyn vastanneet asiakkaat eli lasten huoltajat olivat naisia. Nuorin vastanneista äideistä oli alle 25-vuotias ja vanhin oli alle 40-vuotias. Kukaan heistä ei ollut koskaan työskennellyt lasten kasvatus- ja hoitoalalla.

Vastaajien lasten hoitoajat ja ajankohdat vaihtelivat. Kolmen vastaajan lapsi tai lapset olivat olleet kesäpäivystyksen aikana Yrttitien päiväkodissa ja kahden lapset eivät. Kolmen vastanneen lapsi tai lapset olivat Yrttien päiväkodissa yöhoidossa, neljän lapset saivat päivä- ja iltahoitoa ja kaikkien lapset saivat aamuisin hoitoa. Kahden vastaajan lasten hoitoajat sijoittuivat yleensä aamuihin, kahden iltoihin ja yhden vastaajan lapsi oli hoidossa useampia päiviä putkeen pari kertaa kuukaudessa sekä päivähoidossa muulloin. Kaikki äidit vastasivat että, he eivät olleet koskaan olleet sellaisessa tilanteessa, jossa joku rutiini olisi aiheuttanut heidän lapselleen pelkoa, turvattomuuden tunnetta tai ahdistusta.

6.1.1 Kodin rutiinit huoltajien näkökulmasta

Kaikilla vastanneilla oli kotona tiettyjä rutiineja, joita he toistivat päivittäin lastensa kanssa. Yksi vastanneista kirjoitti, ettei heillä ole juurikaan rutiineja, hampaiden pesua lukuun ottamatta, vaan pikemminkin ”epärutiineja”, epäsäännöllisen työn ja iltapainotteisen elämänrytmin vuoksi. Neljä vastanneista kirjoitti päivittäisiksi tapahtumiksi aamupalan, ulkoilun, vapaan leikin, lounaan, iltapalan ja iltapesut. Lisäksi mainittiin lastenohjelmien katsominen ja nukkumaan meno. Yksi vastanneista kertoi toimivansa päivittäin samoilla rutiineilla heräämisestä saakka aina nukkumaan menoon asti. Toinen taas kertoi vuorotyön sotkevan rutiineja jonkin verran, mutta myös heidän kotonaan rutiineja noudatettiin kaiken kaikkiaan melko tarkasti.

6.1.2 Ympäri vuorokautisen päiväkodin rutiinit

Äidit toivoivat lapsillaan olevan ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa samanlaisia rutiineja kuin kotonakin; aamupalaa, ulkoilua, välipalaa, vapaata leikkiä, iltapesuja ja niin edelleen. Yksi vastanneista ei oikein osannut kertoa minkälaisia rutiineja toivoisi, sillä hän ei osannut ajatella niiden tarvetta. Kyseinen äiti kuitenkin kirjoitti ymmärtävänsä rutiinien turvallisuutta luovaa merkitystä kyselylomakkeen loppupuolella, mutta ei kokenut rutiineja kovin tärkeiksi, koska ei itse pitänyt niistä. Eräs äiti totesi päiväkodissa päivän niin sanottujen normaalien rutiinien noudattamisen helpottavan lapsen kanssa toimimista myös kotona.

6.1.3 Rutiinien turvallisuutta luova vaikutus vanhempien näkökulmasta

Kysyin vanhemmilta heidän näkemyksiään rutiinien turvallisuutta luovasta vaikutuksesta. Yksi vastaajista totesi rutiinien helpottavan toimimista lapsen kanssa, kun ne on luotu osoittamaan päivän kulkua jo lapsen ollessa pieni. Hän oli myös huomannut, että tuttuihin rutiineihin palaaminen rutiineista vapaan loman jälkeen rauhoitti lasta. Kun rutiineja ei noudatettu lomalla, oli lapsi levoton. Kotiin palaaminen ja tiettyjen rutiinien noudattaminen helpottivat lapsen ja myös koko perheen viihtyvyyttä. Rutiinien todettiin myös olevan niitä toimintamalleja, joiden mukaan perhe elää. Selvennettiin vielä, ettei tämä välttämättä tarkoita, että joka päivä esimerkiksi ruokailtaisiin samaan aikaan.

Eräs vastanneista äideistä totesi rutiinien luovan lapselle turvallisuudentunnetta, koska he tietävät mitä tullaan tekemään eli lapset pystyvät valmistautumaan tulevaa toimintaa varten. Rutiinit toimiva siis ennakoitavina tapahtumina, jotka toistuvat päivittäin lähes samanlaisina.

Niinpä lapset pystyvät myös itsekin ennakoitavaan toimintaan, he voivat esimerkiksi pukea itse ulkovaatteet päällensä kun on uloslähdön aika.

Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että rutiinit ovat lapselle tärkeitä ja hyödyllisiä, eikä niiden turvallisuutta luovaa vaikutusta kiistetty. Rutiinien puutteen tai vähäisyyden takia myös oletettiin tapahtuvan konflikteja vanhempien ja lasten välillä.

6.2 Kyselylomakkeiden vastaukset - työntekijät

Työntekijöiden kyselylomaketutkimukseen osallistui yhdeksän vastaajaa. Kaikki vastaajat olivat naisia, joista nuorin oli alle 25-vuotias ja vanhimmat vastaajista olivat yli 55-vuotiaita. Vastanneista kolmella ei ollut omia lapsia, neljällä vastaajalla oli yksi lapsi, yhdellä kaksi lasta ja yhdellä enemmän kuin kolme lasta. Vastaajat olivat koulutukseltaan erilaisia. Kolmella vastanneista oli yliopisto- tai korkeakoulukoulutus, kaksi oli valmistunut opistosta ja neljä vastanneista oli valmistunut ammattikoulusta.

Vastanneiden työkokemus kasvatus- ja hoitotyöstä vaihteli paljon. Kolme vastanneista oli työskennellyt lasten kasvatus- ja hoitoalalla yli 30 vuotta. Viisi vastanneista oli työskennellyt alalla alle 25 vuotta ja heistä kolme alle kymmenen vuotta. Suurin osa vastanneista oli työskennellyt Yrttitien päiväkodissa alle kymmenen vuotta. Neljä työntekijää oli työskennellyt yksikössä alle viisi vuotta ja viisi vastanneista yli viisi vuotta. Kaikista vastanneista pisimpään kyseisessä toimintayksikössä työskennellyt työntekijä oli toiminut samassa yksikössä yli 23 vuotta. Vähiten aikaa kyseisessä yksikössä työskennellyt työntekijä ei ollut työskennellyt yksikössä yhtään kokonaista kuukautta, joten päätelin hänen olevan kesäajan sijaisena yksikössä. Päiväkotityöskentelyn lisäksi kahdella vastaajista oli kokemusta työskentelystä perhepäiväkodissa.

Myös vastanneiden työnimikkeet lastenhoitoalalta vaihtelivat jonkin verran. Neljä vastanneista oli työskennellyt lastenhoitajana, viisi lastentarhanopettajana ja kaksi avustajana. Nykyisiltä ammattinimikkeiltään viisi oli lastentarhanopettajia, kolme lastenhoitajia ja yksi vastanneista oli päiväkodin apulainen.

Tutkimuspäiväkotini oli ympärivuorokautisesti toimiva yksikkö, jossa kaikki työntekijät eivät kuitenkaan työskennelleet kaikkina vuorokauden aikoina. Neljä vastanneista kertoi työskentelevänsä kaikkina vuorokauden aikoina ja viisi vastanneista kertoi työskentelevänsä kaikissa muissa vuoroissa paitsi yövuoroissa. Kukaan vastanneista ei ollut työskennellyt muissa ympärivuorokautista hoitoa tarjoavissa päiväkodeissa Yrttitien päiväkodin lisäksi.

6.2.1 Päiväkodin rutiinit

Pyysin kyselyssä vastaajia kirjaamaan minkälaisia rutiineja lapsille on päiväkodissa. Täsmensin vielä, että rutiineilla tarkoitan päivittäin toistuvia tapahtumia, jotta vastaajilla olisi edes kutakuinkin samanlainen käsitys rutiini- sanan merkityksestä. Lisäsin vielä ohjeistukseen, että rutiinit tulisi eritellä. Rutiinien erittelyn tarkoitus oli vähentää sellaisten vastausten saamista, joissa kirjoitettaisiin esimerkiksi rutiineiksi päivittäin tapahtuvat perushoitotilanteet tai muut ympäripyöreät vastaukset.

Vastaajat kirjasit lasten rutiineiksi päiväkodissa perushoitotilanteet, päiväjärjestyksen, ohjatun toiminnan, vapaan leikin ja päiväkotiin tulon sekä päiväkodista lähdön. Perushoitotilanteet rytmittävät päivänkulkua, ohjatun toiminnan sekä leikin kanssa. Päiväjärjestyksestä rutiinina selvennettiin vielä kirjaamalla, että vaikka päiväjärjestys pyritään pitämään samana päivittäin, on siinä otettava huomioon tilanteisiin vaikuttavat muutokset, joustot sekä yllättävät tekijät. Päiväjärjestys on aina elävä tilanne, jossa pyritään ennakoimaan mahdolliset muutokset. Päiväjärjestys koetetaan pitää samanlaisena päivittäin, ottaen kuitenkin aina huomioon lasten siirtymien turvaaminen.

Lasten rutiineiksi päiväkodissa työntekijät mainitsivat myös ulkona olon, sisäleikit, leikin yleensä, iltatoiminnan ja ryhmien yhdistymisen sekä kaverit. Perushoitotilanteita ei oltu määritelty mitenkään vastauksissa, lukuun ottamatta yhtä vastausta, jossa ne määriteltiin olevat tilanteita, jotka sisältyvät oman vuoron ajanjaksoon. Perushoitotilanteita oli kuitenkin lueteltu jokaisessa vastauksessa. Lähes kaikissa vastauksissa mainittiin rutiineiksi ulkoilu, ruokailut ja päivälepo. Rutiineiksi mainittiin myös wc:ssä käynti, vaipan vaihto, käsienpesu, riisuminen, pukeutuminen, iltapesut, nukkumaanmeno ja siihen liittyvinä rutiineina hampaidenpesu, yöpuvun vaihto, unisatu ja musiikki.

6.2.2 Työntekijöiden turvallisuutta luova toiminta

Pyrin saamaan näkyväksi rutiinien turvallisuutta luovia elementtejä kyselemällä kyselyssä työntekijöiltä niistä seikoista, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuden tunteeseen sekä käyttäytymiseen turvattomalta tuntuvassa tilanteessa. Kysyin mitkä asiat tai työntekijän tekemät toiminnot saavat lapsen tuntemaan olonsa turvalliseksi kahdenkeskeisessä tilanteessa sekä tilanteessa, jossa on läsnä useampia lapsia. Kysymyksen avulla halusin myös siis saada selville miten työntekijän toiminta muuttuu lapsimäärästä riippuen.

Niiksi seikoiksi ja toiminnaksi, joiden avulla lapsi kokee olonsa turvalliseksi kahdenkeskeisessä tilanteessa, työntekijän ja lapsen kesken, työntekijät luettelivat asioita, jotka liittyvät työntekijän vuorovaikutukseen, ajattelutapaan ja toimintapaikan ilmapiiriin sekä yleisiä vuorovaikutustilanteisiin liittyviä periaatteita.

Vastauksista löytyi työntekijän vuorovaikutuksen sanattomaan sekä sanalliseen viestintään liittyviä elementtejä. Sanattomaan viestintään liittyviä toimintoja, joiden avulla lapsi kokee olonsa turvalliseksi, olivat katsekontakti, iloinen ilme, lapsen koskettaminen sekä samalle tasolle fyysisesti lapsen kanssa meneminen. Vastauksissa mainittiin, lapsen koskettamisen lisäksi, konkreettisenä fyysisenä vuorovaikutuksena lapsen sylissä pitäminen, halaaminen sekä hellittelyt. Työntekijän sanalliseen viestintään liittyvistä elementeistä kyselyssä tulivat ilmi jutustelu sekä lapselle puhuminen niin, että lapsi tietää mitä tehdään ja minne mennään, eli puhuminen selkeästi ja lapsen ikätaso huomioon ottaen.

Työntekijän ajattelutapaan ja vuorovaikutuksen yleisiin periaatteisiin liittyen vastauksista kävi ilmi, että työntekijän tulee kohdata lapsi, olla hetkessä läsnä ja keskittyä lapseen sekä kuunnella lasta. Työntekijällä on oltava aito kiinnostus lapsen asiaan ja hänen on oltava ennakkoluuloista vapaa aikuinen, joka ei aseta lasta tiettyyn muottiin. Vuorovaikutustilanteen toimipaikan ilmapiiriin liittyvistä asioista nousivat taas ilmi läheisyys, luottamus sekä rauhallisuus.

Vastauksissa mainittiin myös selkeät, aina samalla tavalla toistuvat säännöt, joita ei tarvitse aikuisten kanssa kokeilla sekä hoitavan aikuisen varmat ja positiiviset otteet työhön. Kirjoitettiin myös tiivistäen, että työntekijän toiminnan on oltava kokonaisvaltaista ja hallittua, joka tarkoittaa luontevaa ruumiinkieltä ja katsekontaktia.

Tilanteissa, joissa on läsnä useampia lapsia, on vastaajien mukaan otettava huomioon paljon samoja asioita kuin tilanteissa, joissa on paikalla vain kaksi henkilöä. Monet näistä asioista liittyivät työntekijän vuorovaikutukseen sekä tilanteen ilmapiiriin. Yhteneviä vastauksia, henkilömäärästä riippumatta, olivat työntekijän vuorovaikutuksen osalta katsekontakti, kosketus, jutteleminen tai erään vastaajan sanoin ”pienen keskustelun ylläpitäminen”.

Työntekijän sanalliseen ja sanattomaan vuorovaikutukseen liittyviä uusia asioita, jotka luovat turvallisuuden tunnetta lapsille ryhmässä, olivat äänen käyttö, rauhallinen ja positiivinen puhe sekä kuvien käyttö. Myös tervehtiminen kirjattiin ylös. Eräs vastaaja kirjoitti myös näkemyksestään siitä mikä on työntekijän sanallisen ja sanattoman viestinnän funktio lapsiryhmässä seuraavaa: ”Katsekontaktilla ja selkeällä puheviestinnällä luodaan lapsille tunne, että jokainen on yhtä tärkeä ja me yhdessä toimimme”.

Lapsiryhmässä, kahdenkeskeisen tilanteen sijasta, on vastaajien mukaan ilmapiiriä koskien huomioitava jälleen rauhallisuus, jonka lisäksi tällä kertaa myös johdonmukaisuus, kiireettömyys sekä jämäptiys mainittiin. Tilanteessa on vastaajien mukaan myös huomioitava aikuisen olemus yleisesti, ennakoiminen, valvominen ja läsnäolo. Lapsia on kohdeltava tasapuolisesti ja jokainen lapsi on myös huomioitava jollain tavalla. Työntekijän sanallisen ja sanattoman vuorovaikutuksen sekä ilmapiirin lisäksi lapsiryhmässä on kiinnitettävä huomiota vastaajien mielestä myös rajojen luomiseen sekä päivärytmin koossa pitämiseen, jotta lapsilla olisi turvallinen olo.

Työntekijöiden mielestä tulisi kiinnittää huomiota paljolti samanlaisiin seikkoihin, olipa kyseessä kahdenkeskinen tilanne lapsen ja aikuisen tai aikuisen ja suuremman lapsiryhmän kanssa. Myös joitain eroavaisuuksia toki löytyi. Kahdenkeskeisessä tilanteessa, eli työntekijän ja yhden lapsen vuorovaikutustilanteessa, vastauksissa korostui enemmän fyysisen kontakti ja lapsen tasolle meno fyysisesti. Myös hetkessä läsnäolo nousi esiin enemmän kahdenkeskeisessä vuorovaikutustilanteessa kuin sellaisessa tilanteessa, jossa on läsnä useampia lapsia.

6.2.3 Rutiinien turvallisuutta luovat erityispiirteet

Yrttitien päiväkodin työntekijät luettelivat kyselylomakkeessa niitä yksityiskohtia, jotka päiväkodin rutiineissa luovat turvallisuutta lapselle. Näitä yksityiskohtia tuli pohtia lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksen sekä tilanteen ja tunnelman kannalta. Rutiinien tiettyjä yksityiskohtia paljastamalla koetin saada vastauksen siihen miksi rutiinien koetaan luovan turvallisuuden tunnetta lapsilla eli mitkä asiat rutiineissa ovat näitä turvallisuuden tunteen voimistajia ja mahdollistajia.

Turvallisuutta luoviksi yksityiskohdiksi tai seikoiksi lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksessa kirjattiin asioita, jotka liittyvät aikuisen sanattoman ja sanallisen viestinnän lisäksi yleisiin vuorovaikutustilanteeseen liittyviin elementteihin. Näitä yleisiä elementtejä olivat aikuisen läsnäolo lapselle, lapsen kuunteleminen, avoimuus sekä rauhallisuus. Työntekijän sanallisesta viestinnästä turvallisuutta luoviksi asioiksi mainittiin puhe yleensä. Sanattomasta viestinnästä taas mainittiin kosketus ja katsekontakti. Sekä sanalliseen että sanattomaan viestintään liittyen mainittiin myös iloisuus, tätä tarkemmin erittelemättä.

Vuorovaikutustilanteessa turvallisuutta luovaksi seikaksi mainittiin myös samojen aikuisten pysyvyys ryhmässä. Tämän lisäksi niin sanotusti lapsen omien esineiden ja paikan tärkeys tuotiin esiin. Lapsen omilla esineillä ja paikalla tarkoitettiin lapselle henkilökohtaisesti

tarkoitettua istumapaikkaa ruokapöydässä, nukkumapaikkaa lepohuoneessa, omaa vaatenaulakkoa, omaa pottaa ja niin edelleen.

Tilanteessa tai tunnelmassa olevia turvallisuutta luovia konkreettisia elementtejä työntekijöiden mielestä olivat rauhoittuminen, aikataulun pitävyys ja pysyvyys, äänenkäyttö ja lapsen auttaminen tarvittaessa. Lisäksi mainittiin, että tilanteessa tulee olla järjestelmällisyyttä ja tunnelman on oltava kiireetön. Myös aikuisen oman mielentilan merkitys tilanteeseen ja tunnelmaan huomioitiin. Pienryhmien koettiin myös olevan turvallisuutta luova seikka tilanteessa ja tunnelmassa.

6.2.4 Turvaton lapsi

Pyysin työntekijöitä luettelemaan lapsen käyttäytymisen piirteitä kun lapsella on turvaton olo. Tämän kysymyksen avulla halusin saada näkyväksi niitä seikkoja, joihin tulisi kiinnittää huomiota siinä hetkessä kun lapsi kokee olonsa turvattomaksi. Tätä tietoa voitaisiin hyödyntää turvattoman lapsen tunnistamisessa sekä auttaa lasta läpikäymään tämä tilanne yhdessä aikuisen kanssa.

Erittelin lapsen käyttäytymisen vartalon liikkeisiin, puheeseen ja katsekontaktiin, jotta saisin mahdollisimman tarkkoja havaintoja lapsen käyttäytymisestä tämän ollessa turvaton. Kysymyksen avulla koetin laajentaa vastaajien vastauksia, selventämällä lapsen käyttäytymisen eri osa-alueita. Toinen syy tämä asia esille tuomisessa oli se, että halusin tietää mistä työntekijät päättelevät lapsen tuntevan olonsa turvattomaksi.

Vastaajien luettelemat turvattoman lapsen vartalon liikkeet voidaan jakaa passiivisesti ja aktiivisesti toimiviin turvattomiin lapsiin. Passiivisesti toimivat lapset saattavat turvattomalta tuntuvassa tilanteessa vetäytyä, sulkeutua, olla säikkyjä tai jäykkiä, heidän katseensa voi painua alas, he välttävät kuuntelemista ja aikuista tai ovat paikallaan.

Aktiivisesti toimivat lapset taas saattavat mennä pöydän alle, heidän ilmeensä mutristelee, he kiemurtelevat, karkaavat, lyövät, sanovat rumia, hyörivät ja pyörivät, heidän liikkeensä ovat nykiviä ja hätäisiä, he puhuvat paljon, haluavat jatkuvasti syliin, takertuvat aikuisen tai ovat itkuisia. Lapset eivät kuitenkaan ole näitä kaikkia yhtä aikaa. Lapsella saattaa myös esiintyä sekä passiivisia että aktiivisia toimintoja samaan aikaan.

Turvattoman lapsen puheen elementit voidaan myös jakaa vastausten perusteella aktiivisiin ja passiivisiin puheen elementteihin. Passiivisista turvattoman lapsen puheen elementeistä mainittiin: sisäänpäin kääntynyt, lukkiutunut, puhumisen lakkaaminen, hiljainen ja arka puhe ja apaattisuus. Aktiivisista puheen elementeistä mainittiin: likaa puhetta, itkunsekaisuus,

änkyttäminen, raivoaminen, itkeminen, kiihtynyt ja kovaääninen puhe, hokeminen sekä ikävän toistaminen.

Vastauksissa mainittiin useasti puheen itkuisuus sekä puhumattomuus. Turvattoman lapsen puheen muuttuminen normaaliin tilanteeseen verrattuna, eli tilanteeseen jossa lapsi ei koe oloaan turvattomaksi, on myös lapsikohtaista. Lapsella saattaa olla sekä puheen aktiivisia että passiivisia elementtejä samassa tilanteessa.

Turvattoman lapsen katsekontaktin elementit voidaan myös jaotella katsekontaktin aktiivisiin ja passiivisiin elementteihin. Aktiivisia katsekontaktin elementtejä käyttävän lapsen katse voi vastaajien mukaan leiskua vihaa tai pelkoa, lapsi voi pälyillä, olla epäluuloinen tai hänellä voi olla hätääntynyt ilme. Passiivisia katsekontaktin elementtejä käyttävä lapsi saattaa olla omissa oloissaan, tai olla varovainen, vältellä katsetta sekä laittaa silmät kiinni tai kädet silmien eteen.

Vastauksien perusteella turvattoman lapsen katsekontaktia kuvaa usein sen välttäminen. Joissain tilanteissa lapsi saattaa myös normaalin katsekontaktin sijasta tuijottaa. Jälleen kerran mainittiin myös lapsen yksilöllisyys ja sen mukaisesti myös persoonallinen tapa toimia turvattomassa tilanteessa myös katsekontaktin osalta.

6.2.5 Turvattomuutta aiheuttavat rutiinit?

Halusin saada tietoa siitä, onko päiväkodissa joitain tiettyjä rutiineja, joiden aikana esiintyisi työntekijöiden mielestä enemmän turvattomia lapsia kuin muiden rutiinien kohdalla. Tämän tiedon ansioista saisin näkyväksi niitä rutiineja, joihin tulisi erityisesti kiinnittää huomiota päivähoitossa lapsen turvallisuuden tunteen vahvistamista ajatellen.

Kysyin työntekijöiltä, ovatko he olleet sellaisessa tilanteessa, jossa joku rutiini on aiheuttanut lapselle pelkoa, turvattomuuden tunnetta tai ahdistusta. Yli puolet vastanneista kertoi olleensa tällaisessa tilanteessa. Rutiineja, joissa lapsi oli työntekijän mielestä kokenut joitain edellä mainittuja tuntemuksia, olivat ruokailutilanteet, ulkoilu, päiväunille tai yönille meno sekä jokin lapselle vieras menettelytapa, kuten pepun pesu suihkualtaassa.

Kysyin työntekijöiltä myös mistä he päättelivät, että lapsi koki turvattomuutta, ahdistusta tai pelkoa kyseisessä rutiinissa, jotta saisin jälleen käsityksen siitä millä keinoin työntekijät arvioivat lapsen tunnetiloja. Vastanneet kertoivat, että olivat päättelleet lapsen tunnekokemuksia tämän käyttäytymisen perusteella. Lapsen käyttäytymistä kuvattiin jälleen sekä passiivisten että aktiivisten toimintojen kautta. Passiivisesti käyttäytyneen lapsen

kerrottiin esimerkiksi ”menneen lukkoon”, lapsi ei leikkinyt muiden kanssa tai katsonut muiden leikkiä, ei puhunut aikuisille, kieltäytyi toiminnasta ja oli täysin sulkeutunut ja ilmeeton. Aktiivisesti toimineiden lasten kerrottiin olleen surullisia ja itkeneen, joku oli vain leikkinyt yksin, joku oli taas vastustanut tilannetta häiriökäyttäytymisellä.

Vastauksissa esitettiin myös muutama perustelu lapsen käyttäytymiselle. Yhdeksi syyksi esitettiin rutiinin poikkeamista lapsen kotona tapahtuvista rutiineista. Tällaisiksi poikkeamiksi esitettiin esimerkiksi päiväunien nukkuminen tai pepun pesu sellaisessa paikassa, jossa kotona tätä ei tehdä. Esitettiin myös, että lapsi kieltäytyy toiminnasta pelätessään ja peittelee ahdistustaan häiriökäyttäytymisellä. Eräässä vastauksessa myös todettiin, että työntekijän on tällaisissa tilanteissa mietittävä toimintansa pitkällä tähtäimellä taitavasti, jottei lapselle aiheutuisi lisää stressiä ahdistusta aiheuttaneesta toiminnasta.

6.2.6 Ympäri vuorokautisen päiväkodin rutiinien erityispiirteet

Kysyin työntekijöiltä mitä asioita tulisi ottaa erityisesti huomioon rutiineissa ympäri vuorokautisesti avoimena olevassa päiväkodissa. Vastauksista kävi ilmi, että työntekijät pitivät erityisesti rutiinien pysyvyyttä ja päiväkodin kodinomaisuutta tärkeinä asioina. Rutiinien pysyvyyden lisäksi niiden selkeyttä ja yhdenmukaisuutta hoitajien kesken pidettiin tärkeänä. Myös oman itsensä ja toimenkuvansa tuntemus ja tietoisuus koettiin tärkeäksi sekä lapsen tuntemus. Muita rutiineissa huomioitavia seikkoja olivat työntekijöiden vakituisuus, jotta tunnettaisiin talon toimintatavat, rauhallisuus, kiireettömyys, valppaus, tiedonkulku, pitkä työkokemus, aikuisten vaihtuvuus päivän aikana sekä lapsen vireystason huomioiminen.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi ympäri vuorokautisessa päiväkodissa tulee vastaajien mukaan kiinnittää huomiota siihen, että samat aikuiset seuraisivat lasta yhden yksittäisen hoitajakson aikana. Eräs vastaaja kirjoitti, että ympäri vuorokautisessa päiväkodissa omahoitajuuden toteutuminen saattaa joskus olla hankalaa, juuri työntekijöiden suuren vaihtuvuuden vuoksi päivän aikana. Lapsen yksilöllisyyden ja omien tarpeiden huomioiminen nostettiin myös esille.

Rutiinien toimivuutta tulee vastaajien mielestä edesauttaa työntekijöiden toiminnalla. Tällä tarkoitetaan jo edellä mainittuja yhteisiä ja yhdenmukaisia toimintatapoja, niiden selkeyttä ja pysyvyyttä sekä näiden lisäksi lasten tietoisuutta rutiineista. Lasten tietoisuutta rutiineista mahdollistetaan päivärytmin seuraamisella esimerkiksi kuvien avulla. Kuvien käyttö auttaa lasta muun muassa hahmottamaan päivää ja ennakoimaan tilanteita.

Aikuisten käyttäytymisen tarkastelu koetaan myös tärkeäksi rutiinien kohdalla. Rutiineista ei työntekijöiden mukaan saisi muodostua aikuisten ehdoilla toteutettavia, kylmiä ja yksioikoisia kaavoja, vaan niiden tulisi toimia luonnollisina siirtyminä tilanteesta toiseen. Työntekijöiden tulee myös muistaa hyvät tavat. On muistettava, että lapsi on päivähoitossa työskentelevän työntekijän asiakas, eikä tämän ole pakko miellyttää juuri häntä.

6.2.7 Rutiinien turvallisuutta luova vaikutus työntekijöiden kokemana

Kyselyn viimeisessä osiossa annoin vastaajille mahdollisuuden kertoa vapaasti oman näkemyksensä rutiinien turvallisuutta luovasta vaikutuksesta. Vastaajat kirjoittivat rutiinien merkittävän johdonmukaisuutta sekä lapsen tunteiden ja tarpeiden ymmärtämistä mahdollisuuksien mukaan. Selkeän päivärytmin todettiin auttavan lasta hahmottamaan päivänkulku ja rutiinien olevan peruspilari koko elämässä, joita ei harjoiteta vain päiväkotielämää ja aikuisia varten vaan myös tulevaa elämää varten. Varhaislapsuuden kirjoitettiin olevan rakennusaikaa koko minuudelle, joka käsittää ihmisen perustoimien harjoittelun lisäksi, taitojen ja luovuuden kehittymisen.

Aikuisen todettiin olemuksellaan ja käyttäytymisellään luovan lapselle turvaa. Aikuisen käyttäytymiseen liittyy myös jokaisen lapsen huomioiminen päivittäin sekä rutiininen suorittamisessa työntekijöiden positiivinen asenne toimintaa kohtaan. Eräs vastaaja kirjoittikin osuvasti, että työntekijän tulisi olla vastuussa itsestään ja ”välittää lapselle aidoin ja rehellisin keinoin välttämättömyyksiensä merkitys”. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että työntekijä tekee työnsä nöyrästi ja ammattitaitonsa tuoman viisauden avulla.

6.3 Haastattelujen vastaukset

Haastattelujen avulla pyrin syventämään kyselystä saamaani tietoa. Haastatteluiden vastaukset jaoin neljän teeman alle. Haastattelujen neljä teemaa olivat: turvallisuus, teot rutiinien takana, parannuksia vaativat asiat sekä turvallisuuden tunnetta edesauttavat ja estävät rutiinit. Kaikki kolme haastateltavaa olivat vastauksissaan suhteellisen yhdenmukaisella kannalla, joka vahvisti kyselylomakkeiden kautta saatua tietoa rutiinien merkityksestä lasten turvallisuuden mahdollistajana.

Haastattelujen neljän teeman alla käsiteltiin seuraavia kysymyksiä:

Mistä koostuu lapsen turvallisuus päiväkodissa?

Missä rutiineissa näkyy erityisesti turvattomuutta lapsissa ja miten se tulisi niissä rutiineissa huomioida?

Mitkä rutiinit erityisesti edesauttavat turvallisuuden tunnetta lapsella?

Mitkä ovat ympärivuorokautisen päiväkodin ja normaalin päiväkodin rutiinien erot?

Tilanteet joissa rutiinit eivät luo turvallisuutta?

Ympärivuorokautisessa päiväkodissa parannettavat asiat?

Lasten turvallisuuden luojiksi ja ylläpitäjiksi nousivat haastatteluissa aikuisen toiminta ja asenteet sekä fyysisten tilojen tarkoituksenmukaisuus ja turvallisuus. Myös päiväkodin rutiinien tuoma varmuus ja päivärytmin selkeys lapsen turvallisuuden luojana tuli esille haastatteluissa. Rutiinien koettiin olevan lapsen henkisen hyvinvoinnin takaajia, koska ne selkeyttivät lapselle hänen elämänsä kulkua.

6.3.1 Työntekijöiden toiminta ja fyysinen ympäristö turvallisuuden tuottajina

Halusin avata turvallisuus käsitettä hieman enemmän kysymällä työntekijöiltä heidän mielipiteensä siitä, mistä turvallisuus kaiken kaikkiaan koostuu päiväkodissa. Käsitettä avaamalla halusin tuoda ilmi turvallisuuden kokonaisvaltaisuutta. Turvallisuus kun on subjektiivinen kokemus, johon voidaan vaikuttaa ja jota voidaan edesauttaa tietyin keinoin.

Haastatteluissa tuli ilmi, että turvallisuuteen voidaan vaikuttaa niin fyysisin kuin psyykkisinkin keinoin. Haastateltavien mukaan turvallisuus koostuu päiväkodissa lapsien ikätason huomioimisesta, fyysisen ympäristön tarkoituksenmukaisuudesta ja turvallisuudesta huolehtimisesta, työntekijöiden itsereflektoinnista, toimenkuvan tietoisuudesta ja ammattitaidosta sekä toimintojen pysyvyydestä eli rutiinien olemassaolosta. Lapsen turvallisuus päiväkodissa muodostuu taas haastattelujen mukaan aikuisten eli kasvatushenkilöstön toiminnasta ja asenteista sekä tarkoituksenmukaisista fyysisistä tiloista.

Fyysisen ympäristön turvallisuus tarkoittaa vastaajien mukaan sellaista ympäristöä, jossa tilat ovat käytännöllisiä. Tilojen käytännöllisyys esimerkiksi piha-alueilla tarkoittaa sitä, että lapsien ikätasot on otettu huomioon pihan suunnittelussa: kiipeilytelineet ja lelut ovat turvallisia lasten leikeissä heidän ikätasonsa huomioiden. Fyysisen ympäristön turvallisuus merkitsee myös sitä, että päiväkodissa ei ole vaarallisia paikkoja, joihin lapset voivat päästä. Tilat on suunniteltu niin, etteivät lapset pääse missään loukkaamaan itseään.

Haastateltavat nostivat kasvatushenkilöstön toiminnan tärkeimmäksi lapsen turvallisuuden tekijäksi ja ylläpitäjäksi. Työntekijöiden tulee olla ajan tasalla siitä mitä he tekevät ja heidän on oltava tietoisia omasta työkuvastaan ja siitä mitä siihen kuuluu. Tähän ajan tasalla

olemiseen kuuluu myös henkilökunnan kehittäminen eli taitojen ja tietojen ylläpitäminen ja uudistaminen. Tällaista kehittämistä on muun muassa henkilökunnan ensiaputaitojen olemassaolo ja kehittäminen, jotta hätätilanteissa osattaisiin toimia.

Työntekijöiden on haastateltavien mukaan oltava tietoisia oman työnkuvansa lisäksi toki myös lapsiryhmän ja koko päiväkodin tilanteesta. Heidän on oltava ajan tasalla asiakkaiden ja henkilökunnan asioista ja varmistettava, että päiväkodin toiminta on lapsilähtöistä. Näin työntekijät voivat ylläpitää lapsiryhmien hallintaa ja toiminnan sujuvuutta.

Haastateltavien mukaan myös työntekijöiden tuttuus ja pysyvyys on olennainen osa sitä ketjua, joka luo turvallisuuden tunnetta lapsissa. Tutut aikuiset luovat lapselle turvaa olemalla syli, josta hakea lohdutusta hädän tai murheen hetkellä ja syli, joka jakaa ilot ja onnenkokemukset päivällä. Henkilökunnan toiminnan lisäksi siis myös sen riittävä määrä sekä tuttuus ovat haastateltavien mukaan oleellisia seikkoja päivähoidossa.

6.3.2 Työntekijöiden asenteet ja psyyke lapsen turvallisuuden tunteen tuottajina

Haastatteluissa kävi ilmi, että kasvatushenkilöstön toiminnan lisäksi heidän asenteensa ja henkiset voimavarat ovat suuressa roolissa lapsen turvallisuuden luomisessa ja ylläpitämisessä päiväkodissa. Haastateltavien mukaan jokaisella lapsella on oikeus ja tarve kokea päivittäin olevansa tärkeä ja odotettu sekä hyväksytyt että pidetty. Työntekijöiden asenteet ja suhtautuminen työhön ja lapsiin näkyy heidän käytöksessään ja jokapäiväisessä työskentelyssä päiväkodissa.

Haastateltavat olivat myös huomanneet, että työntekijöiden suhtautuminen työhön sekä lapsiin näkyy, heidän käytöksensä seurauksena, lasten toiminnassa sekä myös muissa asiakkaissa eli vanhemmissa - kun lapsi voi hyvin voi perhe luottaa päiväkodin henkilökuntaan ja yhteistyö sujuu helpommin. Työntekijäthän eivät ole päiväkodissa vain katsomassa lapsien perään, vaan he ovat luomassa lapselle tarkoituksenmukaista oppimisympäristöä ja kasvutilaa sekä olemassa vanhempien tukena kasvatuskumppanuussuhteessa.

6.3.3 Turvattomuuden kokeminen rutiineissa

Jotta saisin tietää rutiinien turvallisuutta edesauttavia piirteitä, koin oleelliseksi myös avata hiukan sitä, millaisissa rutiineissa ja tilanteissa päiväkodin työntekijät kokevat lapsien kokevan turvattomuutta. Tarkastelemalla turvattomuuden takana olevia tekijöitä, kyselylomaketutkimuksen lisäksi myös haastatteluissa, sain jälleen esille niitä seikkoja, joihin

päiväkodissa tulisi kiinnittää erityisesti ja enemmän huomioita. Tämän seurauksena toivon, että turvallisuuden kokeminen rutiineissa voisi lisääntyä.

Haastateltavat toivat haastatteluissa esille, että tavanomaisesta ja kotona totutuista rutiineista poikkeaminen voivat luoda joskus turvattomuutta lapsille. Myös eroahdistus omista vanhemmista aiheuttaa turvattomuutta rutiineissa. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi haastateltavat toivat esille, että kodin ja päiväkodin rutiinien suuri eroavaisuus tai rutiinien epäjohdonmukaisuus tai puuttuminen kotoa, ovat myös omiaan lisäämään turvattomuuden tunnetta lapsilla. Turvattomuutta voi myös esiintyä siirtymätilanteissa, jos lapsella on esimerkiksi ongelmia hahmottamisessa, jonka seurauksena lapsi ei pysty ennakoimaan eikä kokemaan tuttuutta ja turvallisuutta.

Haastateltavat kertoivat muutamia esimerkkejä sellaisista tilanteista, joissa lapsi on heidän mielestään kokenut jonkinasteista turvattomuutta. He kuitenkin myös selvensivät, että aina näissä tilanteissa ei kuitenkaan mahdollisesti ole ollut kysymys turvattomuuden tuntemisesta. Lapsen käytöksen takana voi olla ollut jokin muu tunne ja käytös on ollut sen seurausta.

Halusin saada tietoon päiväkodin työntekijöiltä myös heidän mielipiteitään siitä, mitä sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi kokee olonsa turvattomaksi, tulisi toimia. Haastateltavat kertoivat esimerkkien avulla sellaisista toimintatavoista, joista heidän mielestään voisi olla apua. Yleisesti vastattiin tuttujen aikuisten läsnäolon sekä kodinomaisuuden lisäävän turvallisuuden tunnetta. Erotilanteissa suositettiin tilanteen pitkittymisen ehkäisemistä. Esimerkiksi päiväkotiin jäämistilanteessa vanhemmista eroavan lapsen tulisi saada hyvästellä vanhemmat turvallisen ja tutun työntekijän läsnä ollessa. Tällöin työntekijän on mahdollisuus ottaa lapseen henkilökohtainen kontakti ja auttaa tätä irtautumaan töihin lähtevästä vanhemmasta. Esimerkin kaltaisessa tilanteessa työntekijän sekä fyysinen että henkinen läsnäolo on oltava sataprosenttista.

Illat ja niihin liittyvät rutiinit nousivat sellaisiksi tapahtumiksi, joissa koettiin lapsien kokevan eniten turvattomuutta. Näissäkin tilanteissa korostettiin sitä, että kyseessä koettiin usein myös olevan ikävän tunne lapsella, suoranaisten turvattomuuden tunteen sijaan. Myös iltojen rutiineissa lähdettiin samasta ajatuksesta kuin siirtymätilanteissa: aikuisen fyysinen ja psyykkinen läsnäolo on oltava ehdottoman kohdistettua ja aitoa. Työntekijän fyysinen läheisyys, silytykset ja hellyys kertovat lapselle, että hänellä on oikeus olla ikävä ja että työntekijä on siinä tilanteessa juuri kyseistä lasta varten, auttamassa ja lohduttamassa.

Haastateltavat toivat myös esiin, että tilanteet, joissa rutiineja suoritetaan päivittäin myös muuttuvat päivittäin. Ei ole olemassa kahta samanlaista päivää, niin kuin ei ole olemassakaan kahta samanlaista ihmistä.

Joskus tulee vastaan sellaisia tilanteita, joissa rutiinit eivät luo haluttua turvallisuudentunnetta lapsilla. Haastateltujen mukaan tällaisia tilanteita ovat muun muassa sellaiset tilanteet, joissa on läsnä monta lasta samassa tilanteessa. Tällöin lapset ja työntekijät joutuvat keskittymään moneen asiaan samaan aikaan ja heidän tarkkaavaisuutensa on jakauduttava moneen eri kohteeseen. Myös rutiinien rikkoutuminen ja muutokset rutiineissa ovat haastateltavien mukaan sellaisia asioita, jotka eivät aina luo turvallisuudentunnetta lapsilla, vaan pikemminkin hämmennystä. Turvattomuudentunnetta voi myös aiheutua tilanteissa, joissa työntekijät eivät ole osanneet ennakoida ja heidän tilannetajunsa on ollut heikko. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta kerrottiin ulkoiluun lähtö, jolloin syntyy ruuhkahuippu pukeutumistiloihin. Tästä usein seuraa hermojen kiristymistä ja epäkohdonmukaista ja epätarkoituksellista käytöstä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselylomaketutkimusten ja teemahaastattelujen tarkoitus oli vastata tutkimuskysymyksiini. Tutkimuskysymykseni olivat seuraavanlaisia; minkälaisia rutiineja lapsille on Yrttitien päiväkodissa kasvatushenkilöstön sekä asiakkaiden mukaan? Mitkä näistä rutiineista luovat lapsille turvallisuutta päiväkodissa? Miten nämä rutiinit saavat aikaan turvallisuutta? Onko olemassa sellaisia tilanteita, jolloin kyseiset rutiinit eivät saa aikaan turvallisuutta?

Asiakkaiden vastauksien perusteella päättelin, että he olivat jokseenkin tyytyväisiä Yrttitien päiväkodin rutiineihin. Vastajat kertoivat toivovansa, että päiväkodissa olisi samanlaisia rutiineja kuin kotona. He myös kirjoittivat, että rutiinit luovat turvallisuuden tunnetta lapsilla ja ovat tarpeellisia päiväkodissa. Työntekijöiden luettelemat rutiinit olivat suurimmalta osin samoja kuin asiakkaiden vastauksista löytyneet rutiinit. Tästä voin päätellä, että asiakkailla sekä työntekijöillä on suhteellisen samanlainen käsitys rutiinit käsitteestä. Myös se, että asiakkaat tekevät samoja rutiineja kotona ja toivovat niiden tapahtuvan myös päiväkodissa, viittaa siihen, että asiakkaat pitävät kyseisiä rutiineja merkityksellisinä ja tarpeellisina.

Hain vastausta kysymykseen: mitkä päiväkodin rutiineista luovat lapsille turvallisuutta päiväkodissa? työntekijöiden lomakevastauksien sekä haastattelujen kautta. Vastauksista kävi ilmi, että työntekijät eivät kokeneet itsessään rutiinien luovan turvallisuutta. Lasten turvallisuuden tunteen koettiin olevan monen asian summa, joista tärkeimmäksi määriteltiin työntekijän toiminta. Päiväkodin rutiinien itsetarkoitus ei ole luoda turvallisuutta. Rutiinit ovat päiväjärjestyksen ylläpitäjiä ja usein toimiviksi koettuja toimintamalleja. Rutiinien ikään kuin tuotoksena syntyy oikeissa olosuhteissa turvallisuudentunnetta.

Haastatteluissa nousivat aikuisten toiminta ja asenteet sekä päiväkodin fyysisten tilojen tarkoituksenmukaisuus ja turvallisuus niiksi seikoiksi, jotka luovat ja ylläpitävät lasten turvallisuuden tunnetta. Näiden asioiden onnistuessa ja toimiessa lapsi voi kokea olonsa turvallisiksi ja hän pystyy käyttäytymään itselleen ominaisella tavalla.

Työntekijät kokivat oman toimintansa lisäksi omien asenteiden ja henkisten voimavarojen olevan suuressa roolissa lapsen turvallisuuden luomisessa ja ylläpitämisessä. Työntekijöiden asenteet ja jaksaminen näkyvät heidän käytöksessään. Työntekijöiden käytös on taas osa heidän persoonansa ja myös työväline lasten kasvatus- ja hoitotyössä. Tästä päästään siihen loppupäätelmään, että työntekijöiden asenteet ja psyyke vaikuttavat heidän käytökseensä, joka vaikuttaa päiväkotipäivän sujuvuuteen. Niinpä itsereflektointi sekä palautteen saaminen toimivat ehdottoman tärkeinä työvälineinä päiväkodin kasvatushenkilöstön keskuudessa. Itsestään tietoinen kasvattaja tuntee omat tapansa toimia ja osaa mukauttaa toimintaansa tietonsa puitteissa. Tämä takaa kaikille lapsille hyvän ja oikeudenmukaisen kohtelun päiväkodissa. Hyvän ja oikeudenmukaisen kohtelun ansiosta lapsi kokee olevansa turvassa ja pystyy toteuttamaan tarpeitaan ja esittämään toiveitaan.

Tietoisuus omasta työkuvasta ja omista asenteista sekä toimintamalleista ei riitä parhaaseen työtulokseen. Tarvitaan jatkuvaa koulutusta ja tietojen ja taitojen ylläpitämistä sekä uudistamista. Hoito- ja kasvatustyön on vastattava tulevaisuuden haasteisiin ja koulutettava osajistaan uudenlaisten ongelmien ratkaisijoita. Päivähoito elää yhteiskunnan muutoksessa mukana. Työntekijöiden tietoisuus itseään koskevista asioista ei kuitenkaan vielä riitä. Työntekijän on myös oltava tietoinen työtiiminsä sekä toimintayksikkönsä asioista. Juuri epätietoisuus ja huono tiedonkulku aiheuttavat usein ongelmia työyhteisöissä.

Työntekijän tietoisuus omasta työkuvasta sekä päiväkodin asioista on hyvin subjektiivinen asia. Toki myös toimipaikan esimiehellä on vastuuta alaistensa koulutuksesta ja sen mukanaan tuomasta ammatillisesta tiedosta ja taidosta. Haastateltavien mukaan myös työntekijöiden tutuus ja pysyvyys on olennainen osa sitä ketjua, joka luo turvallisuuden tunnetta lapsissa. Tutut aikuiset luovat lapselle turvaa. Henkilökunnan toiminnan lisäksi siis myös sen riittävä määrä on oleellinen seikka päivähoitossa. Alimitoitetulla työntekijämäärällä kun sylienkin määrää vähenee. Myös rajojen luominen ja ylläpitäminen lapsiryhmissä on tärkeää ja huomioimisen arvoista.

Ympäri vuorokautisen päiväkodin rutiinit poikkeavat joiltain osin niin sanottujen normaalien päiväkotien rutiineista. Näitä poikkeavuuksia aiheuttavat muun muassa epäsäännölliset hoitoajat sekä hoidon tapahtuminen ryhmässä, joka ei ole kiinteä ja pysyvä. Päiväkodin rutiinit vievät suuren osan lapsen päiväkodissa viettämisestä ajasta, olipa kyse

ympäri vuorokautisesta päiväkodista tai ei. Rutiinien lomassa lapsi kohtaa aikuisia päivänsä aikana ja leikkii ja toimii erilaisissa tiloissa.

Päiväkodin rutiinit eivät ole vain yksittäisiä toimintoja, joita suoritetaan päivittäin, vaan ne ovat toimintamalleja, joihin yhdistyy monia erilaisia toimintoja yhtä aikaa. Rutiinien tietyt yksityiskohdat edesauttavat lapsen turvallisuuden tunnetta. Vaikka rutiinien usein ajatellaankin olevan jokseenkin kaavamaisesti toteutettavia toimintoja, voidaan niiden sujumiseen vaikuttaa huomioimalla niiden erityispiirteitä.

Työntekijöiden kyselylomakkeissa ja haastatteluissa aikuisen todettiin olemuksellaan ja käyttäytymisellään luovan lapselle turvaa. Joten pelkästään sen sijaan, että rutiineja tarkasteltaisiin toimintojen suorittamisena ja päivärytmin selkeyttäjinä, otettiin kantaa työntekijän käyttäytymisen merkitykselle rutiininen turvallisuutta luovien vaikutusten mahdollistajina.

Päiväkotiryhmässä on usein ainakin yli kymmenen lasta, vanhempien lasten ryhmässä lapsiluku on 20:n lapsen paikkeilla, ja monesti kahdenkeskiset hetket lapsen ja kasvattajan kesken ovat harvinaisia. Vaikka työntekijä olisikin psyykkisesti kahden lapsen kanssa, mutta fyysisesti 20:n lapsen ympäröimänä, on väistämätöntä, että työntekijä huomio myös muita lapsia. Tämä huomioiminen on osa työntekijän vuorovaikutusta ja vaikei hän tietoisesti kiinnittäisi huomiota kuin yhteen lapseen, vaikuttaa hänen käyttäytymisensä aina myös muuhun ryhmään.

Työntekijän tulee huomioida käyttäytymisessään ja asenteissaan oman puheensa ja ruumiinkielensä vaikutus lapseen. Työntekijän tulisi osata tiedostaa omat ajatuksensa ja asenteensa, jotta työntekijä pystyisi toimimaan ammattimaisesti, eikä kohdistaisi esimerkiksi omia negatiivisia tunteitaan lapseen.

Vaikka päiväkodin tehtävänä onkin olla sellainen kasvatusympäristö, jossa lapsi voi olla ja oppia turvallisessa ympäristössä ja tarkoituksenmukaisten virikkeiden ympäröimänä, on aina olemassa myös turvattomia lapsia päiväkodissa. Jokainen ihminen, niin lapsi kuin aikuinenkin, kokee olonsa turvattomaksi jossain vaiheessa elämäänsä. Näitä turvattomuuden kokemuksia voi olla monia kertoja päivässä, ne voivat jatkua useita tunteja tai niitä voi olla kerran vuodessa tai harvemmin ja ne voivat kestää vain joitain minutteja tai jopa sekunteja. Aivan kuten turvallisuus myös turvattomuus on subjektiivinen olotila, tunne. Lapsen käyttäytymisestä voidaan kuitenkin koettaa tulkita milloin hän kokee olonsa turvalliseksi tai turvattomaksi.

Hain työntekijöille suunnatulla kyselylomakkeella vastauksia siihen, miten tunnistaa turvaton lapsi päiväkodissa. Suurin osa turvattomalta tuntuvan lapsen liikkeistä yhdistettiin työntekijöiden kyselylomaketutkimuksessa jonkinlaiseksi jatkuvaksi liikkeeksi. Vastauksista kävi myös ilmi ajatus lasten ainutlaatuisuudesta, eli huomioitiin myös se, että lapset ovat erilaisia ja siis myös saattavat reagoida eri tavoin. Siinä missä yksi lapsi turvattomalta tuntuvassa tilanteessa hyörii ja pyörii, saattaa toinen lapsi lamaantua täysin ja vetäytyä omiin oloihinsa.

Turvattoman lapsen käyttäytymistä ei voida ennustaa. Jokainen lapsi käyttäytyy turvattomissa tilanteissa usein temperamenttinsa määräämällä tavalla. Tämä ei ole kuitenkaan absoluuttinen totuus, vaan lapsen käyttäytyminen voi myös vaihdella tilanteen mukaan. Vaikka ei ole olemassa tiettyä kaavaa, jonka mukaan turvaton lapsi käyttäytyisi eri tilanteissa, voimme silti tunnistaa turvattoman lapsen hyvin erilaisten merkkien valossa. Näitä merkkejä ovat tutkimustuloksissa mainitsemani lapsen liikkeiden, puheen ja katsekontaktin muuttumiset. Huomioimalla lapsen vuorovaikutuksessa ja olemisessa esiintyviä muutoksia, työntekijällä on mahdollisuus havaita ja auttaa turvatonta lasta.

8 TUTKIMUKSEN ONNISTUMINEN JA EETTISYYS

Opinnäytetyöni tutkimuksen onnistumista arvioidaan sen luotettavuudesta, eli reliabiliteetista, ja pätevyydestä, eli validiteetista, sekä relevanssista, eli tärkeydestä, käsin. Käytin tutkimukseni aineistonkeruumenetelminä teemahaastattelua ja kyselyitä. Seuraavaksi tuon esille lyhyesti joitakin näiden tutkimusmenetelmien hyötyjä ja heikkouksia.

Teemahaastattelun etuna on muun muassa, että se antaa tilaa myös haastateltavan vapaalle puheelle. Tämä mahdollistaa teeman syvempien merkityksien käsittelemisen ja vähentää väärinymmärrysten mahdollisuutta. Koska teemahaastattelu perustuu eri teemojen käsittelemiseen, se myös auttaa haastattelun kohdentamista oikeisiin kysymyksiin. Voin myös valita haastatteluihin henkilöitä, joiden vastausten uskon parhaiten vastaavan kiinnostukseni kohteina oleviin asioihin ja ilmiöihin. Haastattelun heikkoutena on kysymyksillä johdattelu. Haastattelutilanteessa kaikki siihen osallistuvat vaikuttavat toisiinsa. Näin ollen myös haastateltava voi kysymyksenasettelullaan johdatella haastateltavia. Tämän seurauksena voi syntyä haastattelijan kannalta mielekästä tietoa, joka ei kuitenkaan ole haastattelun tarkoitus. Mahdollisimman vähän johdattelevien kysymysten ansiosta, haastattelija pystyy saamaan haastateltavilta mahdollisimman subjektiivista tietoa.

Kyselyn etuja ovat sen tehokkuus ajankäytön suhteen ja kohdennettujen ja määriteltyjen kysymysten vertailu. Kyselyssä on myös monia asioita, jotka tulee ottaa huomioon, jotta

kyselyjen tuloksista tulisi mahdollisimman luotettavia. Tärkeitä kyselyn luotettavuuteen liittyviä asioita ovat muun muassa kysymyksenasettelun johdonmukaisuus ja selkeys, käytettyjen termien ja käsitteiden selvittäminen sekä oikeanlaisen termistön käyttö, jotta kysely ei olisi kieleltään sellaista, että siihen vastaavat eivät ymmärtäisi kysymyksiä ja niiden merkitystä. Kyselyjen vaarana kun on aina väärinymmärryksen mahdollisuus ja vastaajan motivaation puute sekä vastaajien kato.

Tutkimusetiikka eli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen kulkee mukana koko tutkimusprosessin ajan, ideointivaiheesta aina tutkimustulosten tiedottamiseen asti. Opinnäytetyön toteuttamisessa saattaa kohdata monenlaisia tutkimuseettisiä ongelmia. Aihetta valittaessa ja aineistoa hankkiessani minun on tarkistettava, että tutkittavasta ilmiöstä ei ole tehty vielä samanlaista tutkimusta. Jos ilmiöstä on tehty samantapainen tai aihettani sivuava tutkimus aiemmin, on minun ilmaistava se ja sen tekijät asianmukaisesti opinnäytetyössäni. Muiden tutkijoiden saavutusten arvostaminen ja kunnioittaminen kuuluu tutkimuksen hyvään tieteelliseen käytäntöön ja on avointa, eikä loukkaa muita tutkimuksia ja tutkijoita.

Opinnäytetyön kaikki vaiheet tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja asianmukaisesti. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta, eikä tällöin pääse tapahtumaan asiavirheitä. Ilman perusteellista suunnittelua opinnäytetyö saattaa muuttua pirstaleiseksi ja sen laajuus saattaa helposti venyä liiallisuuksiin huonon rajauksen vuoksi.

Jo tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu. Tutkimusaihetta miettiessäni oli minun pohdittava kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi siihen ryhdytään. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa minun oli myös huomioitava tutkimukseni kohteena olevien henkilöiden asema ja oikeudet. Ihmisarvon kunnioittaminen tulee olla tutkimuksen lähtökohtana.

Aina tutkimusta tehtäessä, oli se sitten kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen, on huomioitava, että tutkijan omat mielipiteet, elämäkatsomus ja muut henkilökohtaiset asiat vaikuttavat sen lopputulokseen. Laadullisen tutkimuksen koko tutkimusprosessi on pitkälti tutkijan omaan tulkintaan, päättelyyn, intuition ja luokittelutapoihin perustuvaa. (Metsämuuronen 2001: 7-8.) Niinpä voimmekin saada tulokseksi vain ehdollisia selityksiä, jotka ovat sidoksissa tiettyyn aikaan ja paikkaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 161).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota aineiston osalta aitouteen, eli siihen että haastateltavat ilmaisevat itseään samasta asiasta kuin tutkija olettaa. Lisäksi aineiston on oltava relevanttia ongelmanasettelun taustana olevien teoreettisten käsitteiden suhteen. Merkityskategorioiden ja -luokitusten sekä johtopäätösten

on oltava valideja eli päteviä, eli niiden on vastattava sitä mitä vastaajat ovat tarkoittaneet. Tässä kohtaa on taas hyvä pitää mielessä, että merkityksen tulkintaan vaikuttavat myös tutkijan mielessä vaikuttavat merkitykset. Lukija voi arvioida luotettavuutta, jos hän saa tarpeeksi tarkan kuvauksen prosessista. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Opinnäytetyön kaikki vaiheet tuli kirjata, jotta tiesin pysyväni suunnitelmassa ja jotta minulla on todisteet tehdystä työstä. Haastatteluiden ja muiden asiakirjojen todentaminen täytyy aina tehdä asianomaisten allekirjoituksin, jotta minkäänlaisia väärinymmärryksiä tai loukkauksia ei pääse syntymään. Kirjaaminen täytyy aina tapahtua asianmukaisesti ja selkeästi, ottaen huomioon henkilöiden yksityisyys ja oikeudet.

Myös epärehellisuuden välttäminen on tutkimuksen eettinen seikka, johon tulee kiinnittää erityistä huomiota. Plagiointi on ehdottomasti kielletty ja sen välttämiseksi tulee huolehtia, että lainaukset merkitään asianmukaisesti. Tutkimuksen tuloksia ei pidä myöskään kaunistella tai väaristellä taikka yleistää. Raportoinnin tulee olla kaikissa tutkimuksen vaiheissa asianmukaista ja käytetyt menetelmät on kirjattava tarkasti. Myös tutkimuksen puutteet on tuotava julki.

9 POHDINTA

Päiväkoti on lapselle paljon muutakin kuin pelkkä paikka, jossa lapsi viettää sen ajan, jonka hänen vanhempansa viettävät töissä tai opintojen parissa. Päiväkoti on paikka, jossa lapsi elää, kehittyy, kokee ja oppii. Kaikki tämä tapahtuu vuorovaikutuksessa lapsen ja päiväkodin henkilökunnan sekä muiden lapsien kanssa.

Se, miten lapsi voi päiväkodissa on monien asioiden summa. Lapsen viihtyvyyteen ja turvallisuuden tunteeseen päiväkodissa vaikuttaa päiväkodin kasvuympäristö, joka muodostuu fyysisten psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Päiväkodin kasvatushenkilöstöllä on suuri rooli tämän varhaiskasvatusympäristön toimivuuden ylläpitäjänä ja kehittäjänä. Päiväkodin työntekijät vaikuttavat toiminnallaan sen ilmapiiriin sekä päätösten kautta ympäristön muihin seikkoihin. Tämä toiminta ei aina ole tiedostettua päämäärähakuista tekemistä. Työntekijät vaikuttavat päätöksiin myös tahtomattaan ja tiedostamatta oman toimintansa tuloksena. Erilainen toiminta tuottaa erilaisia tuloksia ja erilaista toimintaa tulevaisuudessa. Työntekijöiden tulisikin kiinnittää tulevaisuudessa yhä enemmän huomiota itsereflektointiin ja sitä kautta omaan työpersoonaansa ja vuorovaikutukseensa.

Päiväkodin työntekijöiltä edellytetään hyvää ammattitaitoa, johon kuuluu lapsen kasvatusta- ja kehityspsykologian tuntemus sekä kehittynyt persoonallisuus. Lapsi kehittyy elämänsä ensimmäisinä vuosina nopeasti. Jokaisella lapsella on yksilöllisiä erityispiirteitä, joita työntekijöiden tulisi tunnustaa ja tukea. Lisäksi työntekijöiden tulee muodostaa lapseen turvallinen suhde. (Ruoppila, Hujala, Karila, Kinon, Niiranen & Ojala toim. 1999: 297.) Tämä kaikki edellyttää päiväkodin työntekijältä paljon itsensä tutkiskelua ja itseltään antamista. Työntekijän on mahdollista antaa lapselle suotuisat ja tarkoituksenmukaiset kasvuolosuhteet oman persoonansa ja kasvuympäristön suunnittelun kautta.

Lapsi elää päiväkodin kasvatusympäristössä suhteellisen säännönmukaista elämää. Lapsen elämää päiväkodissa rytmittävät erilaiset toiminnot. Näitä toimintoja ovat vapaa leikki, ohjatut toiminnot, ruokailut, lepo, siisteydestä huolehtiminen sekä siirtymätilanteet. Päiväkodin toiminnot tapahtuvat joka päivä suunnilleen samaan aikaan ja samoja toimintamalleja käyttäen. Suurin osa näistä toimintamalleista onkin muodostunut päiväkodin rutiineiksi. Myös kotona usein eletään näiden samojen rutiinien mukaan, jotka ohjaavat lapsen päivänkulkua.

Rutiinit ovat tuttuja tapoja toimia. Ne tapahtuvat usein samaan vuorokauden aikaan ja ne suoritetaan samalla tavalla joka päivä. Poikkeukset näissä rutiineissa saattavat aiheuttaa lapselle haasteita, koska normaalista poikkeavalla tavalla suoritettu rutiini ei vastaa lapsen odotuksiin. Tästä saattaa seurata hämmennystä, joka voi johtaa turvallisuuden tunteen heikkenemiseen. Kun tutut asiat eivät tapahdukaan niin kuin lapsi niiden olettaa tapahtuvan, hän saattaa ahdistua tai kokea riittämättömyyttä. Tuttu tapahtuma ei toimikaan samalla tavalla kuin ennen. Ahdistus saattaa purkautua monin keinoin. Lapsi voi purkaa ahdistusta ja turvattomuuden tunnettaan esimerkiksi häiriökäyttäytymisellä tai sulkeutumalla omaan maailmaansa.

Päiväkodin työntekijöillä on vastuu lapsen turvallisuudesta päiväkodissa. Tähän vastuuseen kuuluu fyysisen kasvuympäristön lisäksi vahvasti myös psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön turvallisuudesta huolehtiminen. Työntekijöiden on huolehdittava siitä, että päiväkodissa oleva lapsi tuntee olonsa turvallisiksi siellä ollessaan. Tähän on olemassa monia keinoja ja niistä tärkeimpiä ovat luottamuksellisen suhteen luominen lapseen, vuorokausirytmien ylläpitäminen, positiivisen ilmapiirin luominen sekä lapsen erityispiirteiden huomioiminen. Rutiinit ovat hyvä keino suorittaa ja ylläpitää jokaista edellä mainitsemaani turvallisuutta luovaa keinoa. Rutiineja suorittaessaan lapsi tekee jotain tuttua tutun aikuisen kanssa tai läsnä ollessa. Tämä tutuus luo lapselle onnistumisen kokemuksia ja turvallisuutta siinä mielessä, että lapsi voi luottaa siihen mitä tulee tapahtumaan.

Tämän tutkielman tekeminen oli mieluisaa ja mielenkiintoista. Aihe herätti monessa siitä kuulleessa ihmisessä paljon ajatuksia. Rutiinien merkitys ymmärretään kasvatushenkilöstön keskuudessa. Olen sitä mieltä, että vaikka rutiinien merkitys onkin tiedossa työntekijöiden keskuudessa, on rutiinien merkityksen tarkastelu tarpeellista myös työyhteisön sisällä. Rutiinien merkityksen tieto on ikään kuin rutiinit itse - sitä pidetään itsestäänselvyytinä. Tarkastelemalla rutiinien hyötyjä ja eri elementtejä saattaisimme saada ääneen sanotuksi asioita, joille tulisi antaa enemmän painoarvoa. Rutiineista keskustelu ja erityisesti niiden turvallisuutta luovan vaikutuksen esilletuonti on ensiarvoisen tärkeää myös lapsen vanhemmille. Nykyajan yhä kiihtyneemmässä ja hektisemmässä elämässä, kun usein ei pysähdytä ajattelemaan jokapäiväisten toimintojemme vaikutusta lapsiin.

Keräsin aineiston tutkimustani varten Yrttitien päiväkodin työntekijöiltä ja asiakkailta sekä ammattikirjallisuudesta. Tutkimuksen teko oli jatkuvaa tiedon keräämistä ja analysointia. Saatuaani tutkimuksen aineiston kokoon ja analysoidessani sitä viimeisiä kertoja, huomasin tutkimusmenetelmissäni joitain puutteita tai asioita, jotka olisin voinut tehdä eri tavalla. Lähinnä nämä korjausta vaativat seikat johtuivat tutkimusmenetelmissäni, jälkikäteen, huonoiksi osoittautuneista valinnoista. Olisin todennäköisesti saanut kattavampia tuloksia, jos esimerkiksi olisin keskittänyt menetelmäni tarkoin valittuun kohderyhmään. Huolella valitsemani tutkimusjoukko olisi voitu haastatella ryhmissä ja kyselytutkimusjoukko olisi saatu pienemmäksi. Tällä olisin pystynyt mahdollisesti pienentämään tutkimuksen katoa ja lisäämään sen validiteettia ja reliabiliteettia.

Työntekijöiden haastattelujen vastauksien esilletuonti aiheutti suuren aukon tutkimukseni reliabiliteetissa. Pienen otannan vuoksi, en pystynyt käyttämään suoria lainauksia tekstissäni. Päätös jättää suorat lainaukset pois haastatteluista ja minimoida myös kyselytutkimusten suoria lainauksia, johtui tutkimusjoukon yksityisyyden säilyttämisestä. Tämä ongelma olisi voitu välttää tutkimusjoukon suuremmalla kohdistamisella.

Kyselylomaketutkimuksen avulla minun oli tarkoitus saada mahdollisimman kattava otos päiväkodin työntekijöistä sekä asiakkaista. Olin ottanut tutkimusta suorittaessani huomioon mahdollisen kadon, sen vaikutusta tutkimuksen pätevyteen ja luotettavuuteen enempää miettimättä. Tästä johtuen kadosta muodostui suuri luotettavuuteen liittyvä epäkohta. Jaoin kyselylomakkeet 20 työntekijöille, joista yhdeksän vastasi kyselyyn. Tämä oli hienoinen pettymys, vaikka olinkin osannut odottaa kyseistä katoa. Asiakkaiden kohdalla aavistin kadon olevan paljon suurempi, joten jaoin lomakkeita lähes kaikille asiakkaille. Yhteensä asiakkaille kohdistettuja kyselylomakkeita meni jakoon noin 60 kappaletta ja niihin vastasi vain viisi henkilöä.

Asiakkaiden kyselylomaketutkimuksen epäonnistuminen johti tutkimukseni luotettavuuden ja pätevyyden alenemiseen. Tätä katoa oltaisi voitu pienentää esimerkiksi kohdistamalla kysely koskemaan vain tiettyä joukkoa asiakkaista. Tämä ei olisi ratkaissut koko ongelmaa, vaan minun olisi myös pitänyt järjestää asiakkaiden kyselylomakkeiden jako ja tiedotus selkeämmin.

Tutkimukseni tutkimusmenetelmien puutteista huolimatta koen, että tutkimukseni onnistui ja sen avulla saamani tieto on relevanttia. Tutkimukseni aihe oli ajankohtainen ja sen tulokset tärkeitä ja hyödyllisiä. Tutkimuksen avulla lisäsin tietoisuutta rutiinien merkityksen tärkeydestä. Silloin kun rutiineja pidetään hyvin arkisina ja itsestään selvinä toimintoina, unohdetaan helposti, että rutiinit voivat toimia monen asian potentiaalisena työvälineenä. Tavoitteenani oli tarkastella näitä arkisia ja joskus itsestään selviltä tuntuvia asioita - rutiineja ja tuoda tietoisemmaksi niiden merkityksen tärkeyttä. Halusin myös saada työntekijät pohtimaan psyykkisen turvallisuuden merkitystä. Fyysinen turvallisuus on meille kaikille hyvin tärkeää ja se nostetaan usein myös etusijalle, kun suunnitellaan tiloja ja toimintoja. Psyykkisen turvallisuuden esille nostaminen lasten kasvatus- ja hoitotyössä on tärkeää, sillä ihminen on holistinen kokonaisuus, joka elää fyysisessä ympäristössään sosiaalisten verkostojen ympäröimänä, joita ohjaavat alkujaan toisten ihmisten psyykkiset toiminnot.

Tavoitteenani on rutiineissa tapahtuvan turvallisuuden luomisen tietoinen lisääminen. Työntekijöillä on vastuu omasta toiminnastaan. Myös omien tunteiden tunnistaminen on osa tätä vastuuta. Työntekijä voi kehittyä ammattilaisena omaa työpersoonaansa kehittämällä.

Tutkimusmenetelmistäni voidaan löytää negatiivisten asioiden lisäksi myös positiivisia seikkoja. Käytin tutkimuksessani kolmea tutkimusmenetelmää: asiakkaiden kyselylomakkeita, työntekijöiden kyselylomakkeita sekä työntekijöiden haastatteluja. Kolmen tutkimusmenetelmän käyttö toi tutkimukselle pätevyyttä ja luotettavuutta. Myös kaikkien kolmen tutkimusmenetelmän tulosten yhdenmukaisuus toi tutkimukselle luotettavuutta, vaikka yleistettävyyks kärsikin pienen vastaajamäärän vuoksi.

Raporttini avulla Yrttitien päiväkodin työntekijät pystyvät peilaamaan omaa ammatillisuuttaan. Toivon sen aiheuttavan keskustelua niin yksikön sisällä, kuin myös yksikön ja sen asiakkaiden välillä. Rutiinit ovat suuri osa päivähoitoikäisen lapsen elämää ja niihin panostamalla voimme saavuttaa parempaa asiakastyytyväisyyttä ja laadukkaampaa kasvatus- ja hoitotyötä. Toivon tutkimukseni myös herättävän ajatuksia ympärivuorokautisen päiväkodin työntekijöissä oman persoonan käytön suhteen. Oma persoonamme ja siitä kumpuavan työpersoonaan hyvinvointi ja kehittäminen on meidän kaikkien yhteinen asia, jota tutkimalla ja kehittämällä parannamme työhyvinvointia ja työmme laatua.

Opinnäytetyöni tutkimuksen pohjalta olisi hyödyllistä ja tarpeellista tehdä jatkotutkimuksia, esimerkiksi uusien opinnäytetöiden avulla. Muun muassa lasten sadutus tutkimukseni aiheen pohjalta, toisi merkittävästi tietoa lapsen näkökulmasta turvallisuuteen ja turvattomuuteen päiväkodissa. Myös lasten temperamenttien, niiden erojen ja yksilökohtaisuuden tarkastelu olisi hyvä tutkimuksen aihe. Temperamentti on jokaisen ihmisen ainutlaatuinen ominaisuus, jonka pohjalta yksilö toimii esimerkiksi arvaamattomissa tilanteissa. Jokaisen henkilön, niin lapsen kuin aikuisenkin, temperamenttien hyväksyminen ja sisäistäminen, ovat ehdottoman tärkeitä asioita kaikissa työyhteisöissä ja kaikilla työaloilla. Lasten kasvatusta ja hoitotyössä temperamentti käsitteen sisäistäminen on erityisen tärkeää, sillä sen kautta työntekijä pystyy ymmärtämään lapsen käytöstä paremmin ja moniulotteisemmin.

Haluan päättää opinnäytetyöni kiitoksiin Yrttitien päiväkodin henkilökunnalle ja kaikille tutkimukseen osallistuneille. Loppusanoiksi sopii mielestäni hyvin ”Hiljaa hyvä tulee” kirjan liitteistä löytynyt runo, joka kuvaa osuvasti aikuisten suhtautumista lapsiin.

”Huoneentaulu aikuisille

Te isot ihmiset ymmärtäkäähän,
 voi pientäkin joskus ottaa päähän.
 Voi lastakin väsyttää päivän työ,
 voi hältäkin huonosti mennä yö.
 Voi ystävää pettää ja huutaa pomo
 ja muutenkin olla surkea olo.
 Voi raivari tulla ja palaa proppu
 kun aina on niin kamala hoppu.

Ei murheet ole vain isojen alaa
 voi pikkuiseltakin pinna palaa.
 Voi sattua harmeja aamusta asti
 niin että keljuttaa kamalasti.

Voi äitikin huutaa ja ymmärtää väärin
 ja isääkin siepata ylenmäärin.
 Voi päivä mennä niin pipariksi,
 että on pantava ranttaliksi.

Siis: koettakaa ottaa lapsenne lukuun,
 kun kuulutte samaan heimoon ja sukuun.

Ei aina paista ja ole kesäkuu eikä kotikaan ole kilttien pesä.
Jos paha päivä on sulla ja mulla
niin annetaan kiukkujen ulos tulla.
Niin aina ei vallitse riita ja känä
ja pysytään muutenkin terveempänä.”

(Jarasto, Lehtinen & Nepponen 1999: 345.)

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2002. Lapsen aika. Porvoo: WSOY.
- Dunderfelt, T. 1999. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.
- Eskola J. & Suoranta J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jarasto, N., Lehtinen, T. & Nepponen, K. 1999. Hiljaa hyvä tulee. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jarasto, P., Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karling, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Lahikainen, A. R., Kraav, I., Kirmanen, T. & Majjala, L. 1995. Lasten turvattomuus Suomessa ja Virossa. 5-12 - vuotiaiden lasten huolen ja pelkojen vertaileva tutkimus. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 25. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus - kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia - sarja 4. Viro.
- Niemelä, P. & Lahikainen, R. (toim.) 2000. Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Stakes. 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vilen, M., Vilhunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Värri, V-M. 2000. Hyvä kasvatus- kasvatus hyvään. Tampere: University Press.

Internet

Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. 2005. Lasten päivähoidon tilannekatsaus: Syyskuu 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:16. [PDF-dokumentti.] <<http://www.sosiaaliportti.fi/File/3da18c82-6349-469d-a992-d77f25d17ccf/p%C3%A4iv%C3%A4hoidon%20tilannekatsaus.pdf>>. (Viitattu 26.10.2009.)

Koskinen, E. 2003. Vuorohoito ja sen järjestäminen Raumalla. Rauman kaupunki: Sosiaalikeskus. [PDF-tiedosto.] <<http://www.rauma.fi/ajankohtaiset/valmis%20nettiversio%20suunnitelmasta.pdf>>. (Viitattu 26.10.2009.)

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 29.10.2009.)

Rahkonen, T. 2002. Työntekijöiden kertomuksia ympärivuorokautisesta päiväkodista työyhteisönä. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu/ Helsingin yksikkö. [RTF-tiedosto.] <<http://personal.inet.fi/koti/rahkosen/tiina/opin2002.rtf>>. (Viitattu 28.10.2009.)

Reunamo, J. 2003. Varhaiskasvatussuunnitelmasta muutoksen kohtaamiseen. [PDF-tiedosto.] <<http://www.helsinki.fi/~reunamo/article/varhksu5.pdf>>. (Viitattu 25.10.2009.)

LIITEET

Liite 1 Tutkimuslupa.....	58
Liite 2 Lupa lapsen sadutukseen.....	59
Liite 3 Yrttitien päiväkodin työntekijöiden kyselylomake.....	61
Liite 4 Yrttitien päiväkodin asiakkaiden kyselylomake.....	66

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 31 /2009 1 (3)

Dno KPK 3084/2009/092

22.6.2009

Sivistystoimi
Vs. varhaiskasvatuksen johtaja Leena Lindén

Tutkimusluvan myöntäminen/ "Rutiinit luomassa turvallisuutta lapselle ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa"

Tikkurilan Laurea- ammattikorkeakoulun opiskelija Taija Heiskanen hakee tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on "Rutiinit luomassa turvallisuutta lapselle ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa".

Opinnäytetyö toteutetaan tutkielmana, jonka tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön mielipiteitä käsiteltävästä aiheesta, ottaen huomioon myös asiakkaiden näkökulma. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda tietoisuuteen, minkälainen on rutiinien merkitys turvallisuuden luojana lapselle ympärivuorokautisessa päiväkodissa.

Aineistokeruu tapahtuu kyselyjen, teemahaastattelujen ja lasten sadutuksen avulla. Kyselylomakkeiden avulla tehdään kyselyt sekä kasvatushenkilöstölle että lasten huoltajille.

Tutkijalle ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkija on lain mukaan salassapitovelvollinen tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä hänen tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapseen, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:

Päätän,

- 1) myöntää tutkimusluvan Taija Heiskanen opinnäytetyölle "Rutiinit luomassa turvallisuutta lapselle ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa" ja
- 2) että tutkijan tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen osoitteeseen: kirjaamo.sivistystoimi@vantaa.fi

Täytäntöönpano: - Taija Heiskanen
- opetuslautakunta

Päiväys Vantaa 22.6.2009
Allekirjoitus
Nimen selvennys Leena Lindén
Virka-asema Vs. varhaiskasvatuksen johtaja

Hyvät vanhemmat,

opiskelen Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (/lastentarhanopettajaksi). Opiskeluuni kuuluu opintojen loppuvaiheessa opinnäytetyön tekeminen, jonka aiheena on ”Rutiinit luomassa turvallisuutta lapselle ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa”. Teen opinnäytetyötä Yrttitien päiväkodissa, johon kerään tutkimusmateriaalia Yrttitien päiväkodin työntekijöiltä ja asiakkailta.

Opinnäytetyöni tavoite on saattaa tietoisuuteen rutiinien merkitys turvallisuutta lapsille luovana toimintana, eli saada selville mitkä ovat turvallisuutta luovia rutiineja ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa, niin vanhempien, lasten, työntekijöiden kuin myöskin muiden alan ammattilaisten mielestä, sekä tarkastella miksi ja minkälaista turvallisuutta nämä rutiinit luovat sekä milloin ja miksi ne eivät luo turvallisuutta. Opinnäytetyöni tavoitteena on myös antaa päiväkodille materiaalia työn ja toiminnan kehittämistä ja arviointia varten sekä antaa uusia näkökulmia rutiinien merkityksestä lapsen elämään vanhemmille/ huoltajille.

Kerään opinnäytetyöhöni tutkimusaineistoa vanhemmille ja Yrttitien päiväkodin työntekijöille laatimillani kyselylomakkeilla sekä saduttamalla lapsia päiväkodissa. Sadutuksessa lapselle näytetään ensin opinnäytetyön aiheeseen sopivia kuvia. Kuvista keskustellaan lapsen kanssa ja pyydetään sen jälkeen lasta itseään kertomaan pieni satu niihin liittyen. Lapsen satu kirjoitetaan sanasta sanaan paperille ja luetaan sen jälkeen lapselle. Halutessaan lapsi voi vielä muuttaa satuaan. Keskustelu ja sadutus kestävät yhteensä noin 10-15 minuuttia.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Lapselta saatuja tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Hänen henkilöllisyyttään ei paljasteta missään vaiheessa ja kirjoitetut sadut hävitetään tutkimuksen jälkeen asianmukaisesti. Ennen sadutusta pyydämme myös lapselta suostumuksen. Olemme saaneet tutkimusluvan myös Vantaan kaupungin Sosiaalivirastolta. Pyydämme Teiltä ystävällisesti lupaa saada saduttua lastanne. Lapsenne antamat tiedot ovat arvokkaita ja merkityksellisiä.

Palautattehan lupalapun viimeistään 14.07.2009 mennessä Yrttitien päiväkotiin.

Lisätietoja tutkimuksesta saatte minulta
sähköpostitse osoitteesta: taija.heiskanen@laurea.fi
tai puhelimitse numerosta 050 3825590.

Yhteistyöterveisin,

Taija Heiskanen

Lupa lapsen sadutukseen

Annan suostumukseni lapseni _____(lapsen nimi)_____sadutukseen osallistumiseen.

_____
Vanhemman / huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennös

_____
Paikka ja aika

KYSELY YRTTITIEN PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILLE RUTIINIEN TURVALLISUUTTA LUOVASTA MERKITYKSESTÄ LAPSELLE PÄIVÄKODISSA

Hei!

Opiskelen Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (/lastentarhanopettajaksi). Teen opinnäytetyötä Yrttitien päiväkodissa, johon kerään tutkimusmateriaalia Yrttitien päiväkodin työntekijöiltä ja asiakkailta. Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni ja sen tarkoitus on saada tutkimustietoa Yrttitien päiväkodin työntekijöiden näkemyksistä rutiinien turvallisuutta luovasta merkityksestä lapselle päiväkodissa. Tällä kyselytutkimuksella kerättävät vastaukset raportoin opinnäytetyössäni.

Opinnäytetyöni tavoite on saattaa tietoisuuteen rutiinien merkitys turvallisuutta lapsille luovana toimintana, eli saada selville mitkä ovat turvallisuutta luovia rutiineja ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa, niin vanhempien, lasten, työntekijöiden kuin myöskin muiden alan ammattilaisten mielestä, sekä tarkastella miksi ja minkälaista turvallisuutta nämä rutiinit luovat sekä milloin ja miksi ne eivät luo turvallisuutta. Opinnäytetyöni tavoitteena on myös antaa päiväkodille materiaalia työn ja toiminnan kehittämistä ja arviointia varten sekä antaa uusia näkökulmia rutiinien merkityksestä lapsen elämään vanhemmille/ huoltajille.

Kyselyihin vastataan anonyymisti eikä kyselylomakkeen vastauksia käsitellä työssä lomakekohtaisesti, joten ketään vastaajista ei voida tunnistaa. Käsitellen vastaukset luottamuksellisesti ja ne tulevat vain omaan käyttööni ja tuhoan ne asianmukaisesti vastausten analysoinnin jälkeen. Olen saanut tutkimusluvut Vantaan kaupungilta ja käyttöoikeus opinnäytetyöni raporttiin on Vantaan kaupungin sivistystoimella. Opinnäytetyön raportti tulee myös nähtäväksi Yrttitien päiväkotiin.

Palauttakaa lomake 24.8.2009 mennessä Yrttitien päiväkotiin, kahvihuoneeseen. Jokainen vastaus on tärkeä, jotta saan mahdollisimman kattavan kuvan työntekijöiden kokemuksista ja mielipiteistä.

Lisätietoja kyselytutkimuksesta ja opinnäytetyöstä saatte minulta sähköpostitse osoitteesta: taija.heiskanen@laurea.fi tai puhelimitse numerosta 050 3825590.

Yhteistyöterveisin,

Taija Heiskanen

KYSELY YRTTITIEN PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILLE - RUTIINIEN TURVALLISUUTTA LAPSELLE
LUOVAT TEKIJÄT YMPÄRIVUOROKAUTISESTI AVOIMESSA PÄIVÄKODISSA

Vastausohje:

Vastatkaa kysymyksiin rengastamalla omaa näkemystänne parhaiten vastaavan vaihtoehdon kirjain. Joissain kysymyksissä voitte valita useamman vaihtoehdon tai kirjoittaa vastauksen vastausviivalle.
Vastaattehan kaikkiin kysymyksiin.

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli

- a) nainen
- b) mies

2. Ikä

- a) alle 25
- b) 25-30
- c) 30-35
- d) 35-40
- e) 40-45
- f) 45-50
- g) 50-55
- h) yli 55

3. Koulutus

- a) peruskoulu/kansakoulu
- b) ammatti-, tekninen-, kauppakoulu
- c) ylioppilas, lukio
- d) opisto
- e) ammattikorkeakoulu
- f) yliopisto, korkeakoulu
- g) opiskelen: missä _____

4. Työkokemus lastenhoitotyöstä

Olen työskennellyt

- a) päiväkodissa
- b) perhepäiväkodissa
- c) avoimen päiväkodin kerhotoiminnassa
- d) muualla: _____

Olen ollut

työelämässä _____ vuotta _____ kuukautta

Yrttitien Päiväkodissa _____ vuotta _____ kuukautta

5. Ammattinimike

Olen toiminut

- a) lastenhoitajana
- b) lastenohjaajana
- c) lastentarhanopettajana
- d) avustajana
- e) muuna: _____

Tämänhetkinen ammattinimikkeeni on _____

6. Lapset

Minulla on

- 5) 0
- 6) 1
- 7) 2
- 8) 3
- 9) enemmän kuin 3 lasta

PÄIVÄKODIN RUTIINIT

7. Minkälaisia rutiineja (päivittäin toistuva tapahtuma) lapsille on päiväkodeissa? Erittele rutiinit.

---

8. Mitkä asiat/ tekemäsi toiminnot saavat lapsen tuntemaan olonsa turvalliseksi (esim. silittäminen, hitaasti puhuminen, silmiin katsominen)?

1) Kahdenkeskeisessä tilanteessa:

---

2) Tilanteessa jossa on läsnä useampia lapsia

---

9. Mitkä seikat/ yksityiskohdat rutiineissa luovat turvallisuutta lapselle?

1) lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksessa

---

2) tilanteessa/ tunnelmassa

---

10. Miten lapsi käyttäytyy kun hänellä on turvaton olo?

1) vartalon liikkeet

---

2) puhe

---

3) katsekontakti

---

11. Oletko ollut sellaisessa tilanteessa, jossa joku rutiini on aiheuttanut lapselle pelkoa, turvattomuuden tunnetta tai ahdistusta?

- a) kyllä
- b) en (siirry kysymykseen 14.)

12. Jos vastasit kysymykseen 11. kyllä, mikä rutiini oli kyseessä?

---

13. Mistä päättelet, että lapsi koki turvattomuutta, pelkoa tai ahdistusta?

YMPÄRIVUOROKAUTISESTI AVOIN PÄIVÄKOTI

14. Minkälaisia vuoroja olet tehnyt ympärivuorokautisessa päiväkodissa?

- a) aamuvuoroja
- b) päivävuoroja
- c) iltavuoroja
- d) yövuoroja

15. Oletko työskennellyt muussa ympärivuorokautista hoitoa tarjoavassa päiväkodissa kuin Yrttitien päiväkodissa?

- a) kyllä
- b) en

16. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt yhteensä ympärivuorokautisesti avoimissa päiväkodeissa?

- a) alle vuosi
- b) 1-2 vuotta
- c) 2-5 vuotta
- d) yli 5 vuotta

17. Mitkä asiat tulee ottaa erityisesti huomioon rutiineissa ympärivuorokautisesti avoimissa päiväkodeissa?

Lopuksi voitte antaa palautetta kyselylomakkeesta tai kertoa vapaasti oman näkemyksenne rutiinien turvallisuutta luovasta vaikutuksesta.

Kiitos vastauksestanne!

KYSELY YRTTITIEN PÄIVÄKODIN ASIAKKAILLE RUTIINIEN TURVALLISUUTTA LUOVASTA MERKITYKSESTÄ LAPSELLE PÄIVÄKODISSA

Hei!

Opiskelen Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (/lastentarhanopettajaksi). Teen opinnäytetyötä Yrttitien päiväkodissa, johon kerään tutkimusmateriaalia Yrttitien päiväkodin työntekijöiltä ja asiakkailta. Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni ja sen tarkoitus on saada tutkimustietoa Yrttitien päiväkodin asiakkaiden näkemyksistä rutiinien turvallisuutta luovasta merkityksestä lapselle päiväkodissa. Tällä kyselytutkimuksella kerättävät vastaukset raportoin opinnäytetyössäni.

Opinnäytetyöni tavoite on saattaa tietoisuuteen rutiinien merkitys turvallisuutta lapsille luovana toimintana, eli saada selville mitkä ovat turvallisuutta luovia rutiineja ympärivuorokautisesti avoimessa päiväkodissa, niin vanhempien, lasten, työntekijöiden kuin myöskin muiden alan ammattilaisten mielestä, sekä tarkastella miksi ja minkälaista turvallisuutta nämä rutiinit luovat sekä milloin ja miksi ne eivät luo turvallisuutta. Opinnäytetyöni tavoitteena on myös antaa päiväkodille materiaalia työn ja toiminnan kehittämistä ja arviointia varten sekä antaa uusia näkökulmia rutiinien merkityksestä lapsen elämään vanhemmille/ huoltajille.

Kyselyihin vastataan anonyymisti eikä kyselylomakkeen vastauksia käsitellä työssä lomakekohtaisesti, joten ketään vastaajista ei voida tunnistaa. Käsitellen vastaukset luottamuksellisesti, ne tulevat vain omaan käyttöön ja tuhoan ne asianmukaisesti vastausten analysoinnin jälkeen. Olen saanut tutkimusluvut Vantaan kaupungilta ja käyttöoikeus opinnäytetyöni raporttiin on Vantaan kaupungin sivistystoimella. Opinnäytetyön raportti tulee myös nähtäväksi Yrttitien päiväkotiin.

Palauttakaa lomake 24.8.2009 mennessä Yrttitien päiväkotiin. Jokainen vastaus on tärkeä, jotta saan mahdollisimman kattavan kuvan asiakkaiden kokemuksista ja mielipiteistä.

Lisätietoja kyselytutkimuksesta ja opinnäytetyöstä saatte minulta sähköpostitse osoitteesta: taija.heiskanen@laurea.fi tai puhelimitse numerosta 050 3825590.

Yhteistyöterveisin,

Taija Heiskanen

KYSELY YRTTITIEN PÄIVÄKODIN ASIAKKAILLE - RUTIINIEN TURVALLISUUTTA LAPSELLE LUOVAT
TEKIJÄT YMPÄRIVUOROKAUTISESTI AVOIMESSA PÄIVÄKODISSA

Vastausohje:

Vastatkaa kysymyksiin rengastamalla omaa näkemystänne parhaiten vastaavan vaihtoehdon kirjain. Joissain kysymyksissä voitte valita useamman vaihtoehdon tai kirjoittaa vastauksen vastausviivalle.
Vastaattehan kaikkiin kysymyksiin.

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli

- a) nainen
- b) mies

2. Ikä

- a) alle 25
- b) 25-30
- c) 30-35
- d) 35-40
- e) 40-45
- f) 45-50
- g) 50-55
- h) yli 55

3. Koulutus

- a) peruskoulu/kansakoulu
- b) ammatti-, tekninen-, kauppakoulu
- c) ylioppilas, lukio
- d) opisto
- e) ammattikorkeakoulu
- f) yliopisto, korkeakoulu
- g) opiskelen: missä _____

4. Työkokemus lastenhoitotyöstä

- a) Olen työskennellyt lastenhoitoalalla
- b) en ole työskennellyt lastenhoitoalalla (siirry kysymykseen 6.)

Olen työskennellyt

- a) päiväkodissa
- b) perhepäiväkodissa
- c) avoimen päiväkodin kerhotoiminnassa
- d) muualla: _____

Olen ollut

Työelämässä _____ vuotta _____ kuukautta

5. Ammattinimike lasten kasvatustyössä

Olen toiminut

- a) lastenhoitajana
- b) lastenohjaajana
- c) lastentarhanopettajana
- d) avustajana
- e) muuna: _____

Tämänhetkinen ammattinimikkeenäni on _____

6. Lapset

Minulla on

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) enemmän kuin 4 lasta

RUTIINIT

7. Minkälaisia rutiineja (päivittäin toistuva tapahtuma) lapsellasi/ lapsillasi on kotona?
Erittele rutiinit.

---

8. Oletko ollut sellaisessa tilanteessa, jossa joku rutiini on aiheuttanut lapselle pelkoa, turvattomuuden tunnetta tai ahdistusta?

- a) kyllä
- b) en (siirry kysymykseen 11.)

9. Jos vastasit kysymykseen 8. kyllä, mikä rutiini oli kyseessä?

---

10. Mistä päättelit, että lapsi koki turvattomuutta, pelkoa tai ahdistusta?

YRTTITIEN PÄIVÄKOTI

11. Onko lapsesi ollut kesäpäivystyksessä Yrttitien päiväkodissa?

- a) kyllä
- b) ei

12. Lapsesi/ lapsiesi päiväkotia (tai hoitomuoto) silloin kun hän/ he eivät ole kesäpäivystyksessä Yrttitien päiväkodissa

- a) Yrttitien päiväkotia
- b) muu ympärivuorokautinen päiväkotia
- c) päivähoiton lisäksi iltahoitoa tarjoava päiväkotia
- d) päivähoitoa tarjoava päiväkotia (klo 6-18)
- e) muu, mikä? _____

13. Minkälaisia hoitoaikoja lapsellasi/ lapsillasi on Yrttitien päiväkodissa?

- a) aamuhoitoa
- b) päivähoitoa
- c) iltahoitoa
- d) yöhoitoa

14. Mihin vuorokauden aikaan lapsesi/ lapsiesi hoitoajat yleensä sijoittuvat Yrttitien päiväkodissa?

- a) aamuihin
- b) iltoihin
- c) öihin
- d) muuhun aikaan, mihin? _____
- e) hoitoajat vaihtelevat suuresti viikon aikana

15. Minkälaisia rutiineja toivoisit lapsellasi/ lapsillasi olevan ympärivuorokautisesti avoimissa päiväkodissa? Erittele rutiinit.

Lopuksi voitte antaa palautetta kyselylomakkeesta tai kertoa vapaasti oman näkemyksenne rutiinien turvallisuutta luovasta vaikutuksesta.

Kiitos vastauksestanne!